

บทที่ 1

สถานการณ์ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย

บทนำ

สืบเนื่องจากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ช่วงกลางปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากการเปิดระบบเสรีทางการเงินของประเทศที่ขาดการติดตาม ควบคุม ดูแล อย่างเป็นระบบ การเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่มุ่งเน้นการสร้างควมร่ำรวยมั่งคั่ง ตามแบบอย่างกลุ่มประเทศตะวันตก โดยละเลยการแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้างของประเทศ ประกอบกับประกาศลดค่าเงินบาท และการล้มละลายของสถาบันการเงินภาคธุรกิจจำนวนมากถึง 58 แห่ง อันจัดเป็นความเสียหายครั้งร้ายแรงที่สุดของประเทศไทย ซึ่งได้ส่งผลให้ประเทศไทยต้องได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทางด้านการเงินการคลังของประเทศ แล้วจำเป็นต้องตัดสินใจประกาศตัว เพื่อขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งเงื่อนไขสำคัญในด้านการปฏิบัติเพื่อเข้ารับการช่วยเหลือจากกองทุนดังกล่าวแล้ว ประกอบด้วยพันธกรณีจำนวนมากที่เป็น เงื่อนไขและข้อจำกัด ให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้ประเทศไทยต้องเพิ่มความเข้มงวด ในการที่จะต้องรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถดำรงอยู่ได้

หากจะพิจารณาในเรื่องของผลกระทบที่ได้เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนี้ สามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวม

(1.1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะชะลอลดตัวลง

เศรษฐกิจโดยรวมจะขยายตัวต่ำกว่าที่ประมาณการไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 โดยในช่วงต้นหรือระยะ 2 ปี แรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 จะเป็นช่วงที่ต้องเร่งสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยจำเป็นต้องรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเข้มงวด ซึ่งจะทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น จากราคาสินค้านำเข้าและราคาน้ำมัน ภาระหนี้ต่างประเทศโดยเฉพาะของภาคเอกชนที่เพิ่มสูงขึ้น ในรูปของเงินบาท อัตราดอกเบี้ยในระดับสูง

(1.2) ผลต่อการค้าระหว่างประเทศไทย⁽¹⁾

ในทางทฤษฎีแล้ว การอ่อนตัวลงของค่าเงินบาท (depreciation) นำที่จะเป็นผลดีต่อการส่งออกของประเทศ เพราะจะทำให้ผู้ส่งออกมีความสามารถที่จะแข่งขันในตลาดต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น เช่น หากสินค้าส่งออกถูกกำหนดในต่างประเทศเป็นเงินดอลลาร์ ผู้ส่งออกไทยก็จะได้รับมูลค่าสินค้าที่เป็นเงินบาทเพิ่มสูงขึ้น และสามารถปรับราคาเพื่อที่จะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของตนได้ ในขณะเดียวกัน การอ่อนตัวลงของค่าเงินบาท นำที่จะทำให้มูลค่าของการนำเข้าที่คิดเป็นเงินบาทเพิ่มสูงขึ้น และนำที่จะส่งผลให้การนำเข้าโดยรวมของประเทศลดลง เพราะประชาชนในประเทศหันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศแทน

แต่อย่างไรก็ตามผลสุทธิของการอ่อนตัวของค่าเงินบาทต่อฐานะดุลการค้าของประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับการตอบสนองของผู้ส่งออกและนำเข้าต่อการเปลี่ยนแปลงในค่าเงินบาทนั้น ทั้งนี้หากผู้นำเข้าสามารถทดแทนการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ โดยหันมาใช้สินค้าในประเทศเพิ่มมากขึ้น และหากความต้องการของผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศต่อสินค้าส่งออกจากประเทศไทย มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาที่เป็นผลจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาทมาก หรือที่เรียกว่ามีความยืดหยุ่นต่อราคามาก (high elasticity of prices) มูลค่าการส่งออกโดยรวมของประเทศก็อาจจะเพิ่มสูงขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงได้ ซึ่งโดยรวมแล้วการอ่อนตัวของค่าเงิน จะส่งผลให้ดุลการค้าของประเทศมีฐานะที่ดีขึ้นหากผู้บริโภคในต่างประเทศมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาไม่มากนัก มูลค่าที่คิดเป็นเงินบาทของการส่งออกก็คงจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันกับเงินบาทที่อ่อนตัวลง โดยในขณะเดียวกันหากผู้นำเข้าในประเทศไม่สามารถที่จะทดแทนสินค้าจากต่างประเทศด้วยสินค้าที่ผลิตในประเทศได้โดยง่าย มูลค่าการนำเข้าโดยรวมก็อาจจะไม่ลดต่ำลงจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาทนี้ ทั้งนี้หากผู้นำเข้าไม่สามารถทดแทนการนำเข้าดังกล่าวได้เลย มูลค่าการนำเข้าที่เป็นเงินบาทก็จะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันกับการอ่อนตัวของค่าเงินบาทด้วยเหตุนี้การอ่อนตัวของค่าเงินบาทก็คงจะไม่สามารถทำให้ฐานะการขาดดุลการค้าของประเทศดีขึ้นได้

(1.3) ภาระหนี้ต่างประเทศสูงขึ้น

แม้ว่าภาระหนี้ต่างประเทศของทั้งภาครัฐและเอกชน จะมีสัดส่วนร้อยละ 73.0 ของผลผลิตรวมของประเทศในปี 2540 นับได้ว่าอยู่ในระดับสูง แต่ภาระหนี้ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 เป็นหนี้ของภาคเอกชนส่วนที่เหลือเป็นหนี้ของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจำเป็นต้องก่อนนี้

⁽¹⁾ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย "ผลกระทบการลอยตัวค่าเงินบาท" หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน 3 กรกฎาคม 2540, หน้า 16

ต่างประเทศเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน การระดมเงินสำรองเงินตราต่างประเทศในระยะสั้นเพื่อสร้างความมั่นคง และผลักดันให้มีสภาพคล่องทางการเงินเพิ่มขึ้น รวมทั้งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการพัฒนาจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก และธนาคารพัฒนาเอเชีย เป็นต้น

ในขณะนี้ เป็นที่ประมาทกันว่า ยอดหนี้ต่างประเทศคงค้างของประเทศ (ไม่รวมธนาคารพาณิชย์) คงจะอยู่ราว 80 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁽²⁾ และคงจะอยู่ประมาณ 94 พันล้านดอลลาร์หากรวมเงินกู้ยืมจากต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งหากค่าเงินบาทอ่อนตัวลงเป็นประมาณ 30 บาท/ดอลลาร์ จาก 25.78 บาท ในเดือนมิถุนายน และทรงตัวอยู่ในระดับนี้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานแล้ว ผลกระทบต่อภาระหนี้ก็จะเพิ่มสูงขึ้น พันล้านบาท หากรวมภาระหนี้ต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงต่อหนี้ระยะยาวเป็นประมาณ 36:64 ทำให้คาดว่ายอดหนี้ระยะสั้นของประเทศ (ไม่รวมธนาคารพาณิชย์) คงอยู่ประมาณ 28.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และคงอยู่ที่ 33.8 พันล้านเหรียญ หากรวมธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นการอ่อนตัวลงของค่าเงินบาทเป็น 30 บาท จาก 25.78 บาท ในช่วงเดือนมิถุนายนจะทำให้ภาระในการชำระหนี้ระยะสั้นเพิ่มขึ้นถึงประมาณ 121.54 พันล้านบาท (ไม่รวมหนี้ของธนาคารพาณิชย์) และเพิ่มขึ้นประมาณ 142.64 พันล้านดอลลาร์ หากรวมเงินกู้ยืมจากต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์

แม้ว่าตัวเลขภาระหนี้ที่เพิ่มขึ้นกว่าแสนล้านบาทนั้น จะดูมากก็น่าวิตกกังวลก็ตาม แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงคงจะขึ้นอยู่กับโครงสร้าง รายได้-ค่าใช้จ่ายของธุรกิจที่เป็นลูกหนี้เงินตราต่างประเทศแต่ละรายเป็นสำคัญ โดยกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุดคงจะได้แก่ธุรกิจที่ระดมเงินทุนจากต่างประเทศเพื่อนำมาดำเนินกิจการในประเทศ และมีรายได้เป็นเงินบาท เช่น ธุรกิจในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจในกลุ่มบริการต่างๆ และสินค้าบริโภค ส่วนสถาบันการเงินนั้นคงจะไม่มีภาระหนี้ในส่วนนี้เพิ่มขึ้นมากนัก สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดของธนาคารแห่งประเทศไทย ในเรื่องของฐานะหนี้สินและทรัพย์สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศสุทธิต่อขนาดของเงินกองทุน นอกจากนี้เมื่อสถาบันการเงินนำเงินกู้จากต่างประเทศไปให้ประชาชนหรือธุรกิจกู้ยืมต่อ ก็ได้เรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันไว้แล้ว ดังนั้น คาดว่าความเสี่ยงที่การอ่อนตัวลงของค่าเงินบาทจะส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินในประเทศคงจะมีไม่มากนัก

⁽²⁾ ล้างแล้ว, หน้า 16

(1.4) วงเงินลงทุนโดยรวมของประเทศลดลงและผลกระทบต่อสภาพคล่องและแนวโน้มอัตราดอกเบี้ย

การที่เศรษฐกิจขยายตัวต่ำกว่าเป้าหมายเดิมของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ทำให้รายได้ของภาครัฐลดลง จึงมีความจำเป็นต้องควบคุมการใช้จ่ายภายในประเทศของภาครัฐให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ โดยกรอบการลงทุนใหม่ของประเทศในระยะ 5 ปี จะมีวงเงินประมาณ 10,614,210 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36.6 ของผลผลิตโดยรวมของประเทศเทียบกับร้อยละ 40.7 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งจะเป็นการลงทุนภาครัฐในวงเงิน 2,565,426 ล้านบาท กรอบการลงทุนใหม่ ต้องชะลอการลงทุนในโครงการใหม่ๆ ที่จำเป็นต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยจะเป็นข้อจำกัดต่อการขยายการลงทุนของภาครัฐทำให้

ในระยะแรกๆ ของการปล่อยเงินบาทให้ลอยตัว คาดว่าภาวะสภาพคล่องในระบบคงจะไม่ผ่อนคลายลงในทันที แม้ว่าอาจจะมียอดเงินทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามาซื้อหลักทรัพย์ในตลาดทุน และตลาดเงินของประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่อัตราดอกเบี้ย interbank ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 อยู่สูงถึงร้อยละ 27-30 ทั้งนี้เพราะธุรกิจที่ถูกกระทบในทางลบจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้นำเข้าและผู้ส่งที่กู้ยืมเงินจากต่างประเทศ และถึงกำหนดที่ต้องชำระหนี้ในช่วงเวลานี้ คงจะต้องการสภาพคล่องเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะชำระหนี้ของตน นอกจากนี้ในระยะแรกๆ ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ตลอดจนนักลงทุนก็คงจะไม่แน่ใจว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะดำเนินการ รักษาเสถียรภาพของค่าเงินในระบบ managed float⁽³⁾ นี้อย่างไรเพียงใด กล่าวคือ ตลาดยังคงไม่แน่ใจว่าทางการจะเข้ามาแทรกแซงที่ค่าเงินบาท/ดอลลาร์ ในช่วงใดบ้าง นอกเหนือจากนี้ ยังคาดว่าปัจจัยเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ (economic fundamentals) ก็คงยัง不会有มีการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดนัก ในช่วงนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการส่งออก ดุลการค้าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing loans) ของสถาบันการเงิน ตลอดจนผลการดำเนินการ ของบรรดาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯลฯ

มีการคาดว่า หากนักลงทุน ตลาดเงิน และสถาบันการเงินในประเทศ เริ่มที่จะมีความคุ้นเคยกับระบบเงินบาทลอยตัวนี้แล้ว ความเชื่อมั่นในระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวก็จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น โดยเงินบาทจะสามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงตามความเชื่อมั่นที่นักลงทุนมีต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งความยืดหยุ่นดังกล่าวจะส่งผลให้มีเม็ดเงินจากต่างประเทศไหลเข้าสู่ระบบมากขึ้น และน่าที่จะเป็นผลดีต่อภาวะสภาพคล่องและแนวโน้มในการปรับลดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ ในที่สุด

⁽³⁾ อ้างแล้ว, หน้า 16

(1.5) ผลต่อภาวะเงินเฟ้อ

การที่ผู้นำเข้าจะต้องมีต้นทุนที่คิดเป็นเงินบาทเพิ่มสูงขึ้น ก็อาจจะผลักดันภาวะเป็นทอดๆกัน จนส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคได้ในที่สุด โดยสินค้าที่มีความเป็นไปได้มากกว่าอาจจะต้องปรับราคาขึ้น คงจะหนีไม่พ้นสินค้าที่ใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง

(1.6) ผลกระทบต่อธุรกิจบางประเภท

ผลกระทบต่อธุรกิจก่อสร้าง

การก่อสร้างในประเทศ กลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบค่อนข้างมากเพราะต้นทุนในการดำเนินงานจะต้องเพิ่มสูงขึ้นมาก ผู้รับเหมาก่อสร้างส่วนใหญ่ต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องจักร และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคาแพงขึ้นจากผลของการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนครั้งนี้

การก่อสร้างในต่างประเทศ กลุ่มนี้คงจะได้รับผลประโยชน์บ้างตามสมควร เพราะ ผู้รับเหมาก่อสร้างรับค่างานเป็นเงินตราต่างประเทศ เมื่อมาขึ้นเป็นเงินบาทก็จะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น

ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม

ธุรกิจท่องเที่ยว แยกพิจารณา ดังนี้

— ธุรกิจภายในประเทศ ได้ประโยชน์มากพอสมควร เนื่องจากค่าใช้จ่ายของบรรดานักท่องเที่ยวจะถูกลง เพราะสามารถแลกเปลี่ยนเงินบาทได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้น

— ธุรกิจระหว่างประเทศ ในส่วนนี้คงได้รับผลกระทบมากพอสมควร ซึ่งถ้ามองโดยส่วนรวมน่าจะเป็นประโยชน์ เพราะเป็นการสกัดกั้นมิให้ชาวไทยเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศมากนัก แต่ให้หันมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยแทน ถ้าหากมองด้านธุรกิจจัดนำเที่ยวไปต่างประเทศแล้วก็คงจะลำบาก เพราะต้นทุนจะแพงขึ้นอาจทำให้ธุรกิจด้านนี้ ขบเขาลงไปบ้าง

ธุรกิจโรงแรม ได้รับประโยชน์มากพอสมควรจากการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาเมืองไทยเพิ่มขึ้น ต้นทุนของธุรกิจโรงแรมคงจะสูงขึ้นบ้างแต่คงไม่มากนัก อย่างไรก็ตามภาวะการแข่งขันของธุรกิจด้านนี้ค่อนข้างรุนแรง ทำให้มีการตัดราคากันอย่างกว้างขวาง ทำให้ผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับมีไม่มากนัก นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับภาวะการท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามา มากก็คงจะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น

(2) ผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคม⁽⁴⁾

(2.1) การว่างงานเพิ่มขึ้น จากแนวโน้มเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง คาดว่าในปี 2540 จะมีผู้ว่างงานเพิ่มเป็นประมาณ 1.15 ล้านคน หรือประมาณเกือบร้อยละ 3.5 ของกำลังแรงงานซึ่งมีประมาณ 32.5 ล้านคน โดยยังไม่รวมแรงงานที่รอฤดูกาลเกษตรอีกประมาณ 5.8 แสนคน และคาดว่าในปี 2541 จะมีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นเป็น 1.84 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 5.6 ของกำลังแรงงาน ซึ่งมีประมาณ 32.7 ล้านคน และยังมีแรงงานรอฤดูกาลเกษตรอีก 7.5 แสนคน ในจำนวนผู้ว่างงาน 1.84 ล้านคนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ว่างงานที่ค้างจากปี 2540 อีกส่วนหนึ่งคือแรงงานใหม่ที่จะจบออกมาจากระบบการศึกษาในระดับต่างๆ สำหรับการว่างงานของแรงงานระดับล่างที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งยังเป็นผลมาจากลักลอบเข้าประเทศของแรงงานต่างชาติ ซึ่งมีประมาณ 1 ล้านคนอีกด้วย

(2.2) มีผู้ด้อยโอกาสจำนวนมากที่จะไม่ได้รับบริการพื้นฐานทางสังคมหรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการศึกษาต่อ และบริการด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้เกิดจากค่ารักษาพยาบาลที่สูงขึ้น ในขณะที่ภาครัฐเองก็ขาดทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้ไม่สามารถให้บริการผู้ด้อยโอกาสได้เต็มที่

(2.3) ปัญหาการกระจายรายได้และอัตราความยากจนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คือ กลุ่มคนยากจนและรายได้น้อย ซึ่งอาจจะต้องเผชิญกับภาวะถูกเลิกจ้างงาน อันจะมีผลกระทบต่อตนเองหรือต่อครอบครัว ซึ่งต้องรับภาระจากค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งกลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานเด็กที่ถูกเลิกจ้าง ทำให้เด็กเหล่านี้ต้องขาดรายได้ที่จะต้องช่วยตนเอง หรือครอบครัวตนเองได้ ตลอดจนแรงงานที่อพยพกลับสู่ชนบท

(2.4) รายได้ที่ลดลงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสติปัญญา การที่รายได้ที่แท้จริงของประชาชนและของครัวเรือนลดลง จะส่งผลให้อัตราการเรียนต่อของนักเรียนในระดับต่าง ๆ ลดต่ำลง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาส จากการประมาณการในปี 2540 จะมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และปวช. ปีที่ 3 ที่ไม่เรียนต่อและต้องออกมาหางานทำมีจำนวนทั้งสิ้น 188,915 คน และแนวโน้มที่ผู้ปกครองจะไม่

⁽⁴⁾ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 หน้า 3

ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อจะเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ปัญหาการตกงานของบัณฑิตจะมีสูงขึ้นร้อยละ 41 หรือประมาณ 100,000 คน ในปี 2540 นี้

(2.5) ผลกระทบต่อการบริการสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต จิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศส่งผลให้ประชาชนมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ทั้งด้านการรักษาพยาบาลและยารักษาโรค โดยทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งเลือกใช้บริการจากโรงพยาบาลของรัฐแทนโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความแออัดของการใช้บริการในสถานบริการภาครัฐและยังกระทบต่อคุณภาพของการให้บริการด้วย นอกจากนี้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตที่ไม่สามารถปรับตัวได้ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ต้องประสบกับปัญหาทางธุรกิจกลุ่มคนว่างงานนาน ซึ่งถูกยกเลิกสวัสดิการและการคุ้มครองด้านสุขภาพ ตลอดจนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่ต้องเผชิญกับปัญหาค่าครองชีพที่แพงขึ้น มีแนวโน้มจะมีปัญหาด้านสุขภาพจิตสูงขึ้น

(2.6) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะมีปัญหารุนแรงขึ้น ปัญหาอาชญากรรมจะรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งด้านปริมาณของอาชญากรรมและรูปแบบการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการว่างงานทั้งแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติที่เข้ามาอยู่ทั่วประเทศเกือบ 1 ล้านคน นอกจากนั้นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและคดีแพ่งจะเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดคดีล้มศาลและการพิจารณาตัดสินได้ล่าช้า และทวีความซับซ้อนและยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาผลกระทบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะการว่างงานในประเทศอย่างค่อนข้างรุนแรง กล่าวคือ ได้มีการประมาณการโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้ประเมินว่า ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนผู้ว่างงาน และผู้ถูกเลิกจ้าง (อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ) ประมาณไม่น้อยกว่า 1.17 ล้านคน⁽⁵⁾ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.48 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ซึ่งมีอยู่จำนวน 34 ล้านคน

จากสถิติข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สามารถประเมินตัวเลขผู้ว่างงานในขณะนี้ได้ประมาณ 2,061,719 คน โดยแยกเป็น⁽⁶⁾

1. คนว่างงานเนื่องจากถูกเลิกจ้างประมาณ 220,534 คน โดยเป็นผู้ประกันตนที่นายจ้างเลิกกิจการ หรือหยุดกิจการชั่วคราว โดยมีทะเบียนรายชื่ออยู่ที่สำนักงานประกันสังคม ณ

⁽⁵⁾ ประมาณการจำนวนผู้ว่างงาน, เอกสารโรเนียวกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, พ.ศ. 2540

⁽⁶⁾ บทสัมภาษณ์ของปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อนำส่งในวารสาร "ส่งเสริมการลงทุน" ส่วนนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2541 หน้า 1

วันที่ 8 เมษายน 2541 จำนวน 219,998 คน จะเป็นลูกจ้างในกิจการขนาดเล็ก (ลูกจ้าง 1-9 คน) ที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานรวบรวมไว้ ณ มีนาคม 2541 จำนวน 536 คน

2. คนว่างงานที่รองานอยู่ในหมู่บ้านต่างๆทุกจังหวัด ซึ่งกรมการปกครองสำรวจไว้ ณ วันที่ 30 มีนาคม 2541 จำนวน 1,322,379 คน โดยเป็นผู้ว่างงานในพื้นที่ในภาคเกษตรจำนวน 954,166 คน ผู้ว่างงานในพื้นที่ในภาคอุตสาหกรรม 175,134 คน และผู้ว่างงานนอกพื้นที่ที่อพยพกลับภูมิลำเนา 193,079 คน

3. กำลังแรงงานใหม่ ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่จบการศึกษาในเดือน มีนาคม 2541 และไม่เรียนต่อ แต่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ประเมินไว้ว่าจะมีจำนวน 489,000 คน

สำหรับแนวโน้มจำนวนผู้ว่างงานไม่สามารถคาดการณ์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานของรัฐ ซึ่งได้เร่งรัดดำเนินการเพื่อลดการว่างงาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการให้ความดูแล คุ้มครองแก่กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ดังนั้นภารกิจสำคัญในการจัดการกับปัญหาที่นับเป็นปัญหาเร่งด่วนของสถานการณ์ด้านแรงงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการปลดคนงาน เพื่อลดจำนวนกำลังแรงงานในสถานประกอบการ การเลิกจ้างอันเนื่องมาจากการปิดกิจการของโรงงาน หรือสถานประกอบการอันเป็นผลโดยตรงจากภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจในขณะนี้ ตลอดจนการให้ออกจากงานโดยสมัครใจ จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจะต้องเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการเร่งรัดหามาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ไข และบรรเทาปัญหาการว่างงานที่กำลังส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสังคมทั้งระบบ ทั้งในรอบปีที่ผ่านมา และในระยะต่อไป ซึ่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้จัดทำแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานขึ้น เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติในภาพรวมสำหรับชี้แนะและกำหนดทิศทางในการจัดทำกิจกรรม และโครงการต่างๆขึ้นมารองรับได้สอดคล้องและเป็นไปเพื่อการแก้ไข และบรรเทาปัญหาการว่างงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

องค์ประกอบและแนวคิดอันเป็นที่มาของแผนปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน เกิดจากการมองปัญหาการว่างงานว่าเป็นผลพวงจากปัญหาเศรษฐกิจในระดับมหภาคของประเทศ ดังนั้นวงจรของการแก้ไขบรรเทาปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นจะต้องมีการแก้ไขอย่างเป็น

ระบบ และครบวงจร โดยให้มีโครงสร้างเป็นรูปของคณะกรรมการระดับชาติ ที่มีอำนาจหน้าที่ ๗ สามารถสั่งการได้ และได้มีการดำเนินการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือโครงสร้างของคณะกรรมการระดับชาตินี้ จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นประธาน โดยมีรัฐมนตรีและผู้แทนจากภาคเอกชน ภาคธุรกิจ นายจ้างและลูกจ้าง ร่วมเป็นกรรมการ เพื่อที่จะร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบายในการแก้ไข และบรรเทาปัญหาการว่างงาน ให้เป็นเอกภาพ และสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

กรมประชาสัมพันธ์ ในฐานะที่เป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่มีภาระหน้าที่หลักในด้านการให้การส่งเสริม และดูแลช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มประชาชนผู้ยากไร้ จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ด้วยการกำหนดให้มีกิจกรรมรวมทั้งการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรการต่าง ๆ ภายใต้แผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะสร้างโอกาสในเรื่องของการมีงานทำ รวมทั้งการสร้างงาน และให้ทางเลือกสำหรับการประกอบอาชีพแก่กลุ่มผู้ที่ว่างงาน ผู้ถูกเลิกจ้างและประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาส ในพื้นที่ชนบทห่างไกล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ และแนวโน้มปัญหาด้านแรงงาน ที่เป็นผลกระทบอันเนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ
2. เพื่อศึกษากรอบแนวความคิด ทิศทางนโยบาย และการเข้ามามีบทบาทของภาครัฐ และเอกชน ในการบรรเทาและแก้ไขปัญหาการว่างงาน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของกรมประชาสัมพันธ์ ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

วิธีการศึกษา

ศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ บทความทางวิชาการ ตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในระดับปฏิบัติ

ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาภาพรวมของปัญหาเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาแรงงานในประเทศไทย โดยวิเคราะห์บทบาทของกรมประชาสงเคราะห์ ในภารกิจต่างๆ ในแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ซึ่งมีได้วิเคราะห์ในส่วนของผลการดำเนินงานตามแผนฯ เนื่องจากกิจกรรมเพิ่งเริ่มดำเนินการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบถึงสถานการณ์ และแนวโน้มปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านแรงงานในระยะปัจจุบัน และในอนาคต
2. ได้รับทราบถึงทิศทางของนโยบาย และการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในการร่วมกันแก้ไขปัญหาการว่างงาน
3. ได้รับทราบบทบาทของกรมประชาสงเคราะห์ในการเข้ามามีส่วนร่วมในแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน.

บทที่ 2

กรอบความคิดและทิศทางของนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ที่ได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อปัญหาการว่างงานในภาพรวมนั้น มีกรอบแนวคิดและทิศทางของนโยบายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
2. มาตรการของรัฐเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในอนาคต
3. นโยบายของรัฐบาล
4. นโยบายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ และความคุ้มครองที่บุคคลพึงจะได้รับจากองค์กรของรัฐ โดยได้ปรากฏอยู่ในมาตรา 4 ของหมวดที่ 1 ซึ่งเป็นบททั่วไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 นอกจากนี้ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เริ่มตั้งแต่มาตราที่ 26 จนถึงมาตราที่ 61 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในมาตราที่ 30 ที่ได้มีการระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และในหมวดที่ 5 ที่เป็นบทที่ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตราที่ 86 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานได้เป็นธรรมจากรัฐธรรมนูญมาตรานี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลคุ้มครองและส่งเสริมการมีงานทำ ให้แก่ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานทุกคน

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการปกป้อง คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และเสรีภาพแก่ประชาชนไทยอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เน้นความสำคัญในเรื่องของการที่รัฐ จะต้อง มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการคุ้มครอง ดูแลประชาชนที่อยู่ในวัยแรงงาน โดยส่งเสริมและสร้างโอกาสการมีงานทำให้ประชาชนกลุ่มนี้อย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นกำลังการผลิตที่สำคัญ และมีคุณค่าแก่สังคมและประเทศชาติได้ต่อไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้ รัฐก็จะต้องไม่ละเลยที่จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาการว่างงานด้วย

มาตรการเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในอนาคต

ปัญหาอันเนื่องมาจากความล้มสลายของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ทั้งระบบเศรษฐกิจโดยรวม และผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ทำให้ประเทศไทยได้ทบทวนนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อจะเรียกครองความแข็งแกร่ง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยกลับคืนมา โดยได้เร่งรัดให้มีการจัดทำมาตรการเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในอนาคตขึ้น โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการลดผลกระทบทางสังคม ได้กำหนดเป็นมาตรการ ดังนี้⁽⁷⁾

1. การลดผลกระทบด้านสังคมโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จุดมุ่งหมายหลักคือการสร้างและขยายเครือข่ายการรองรับการว่างงานที่อาจมีสูงขึ้น ให้ก้าวสู่ระบบการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน และเตรียมพร้อมเพื่อทำงานในสาขาที่มีความต้องการสูง โดย

(1) ลดผลกระทบด้านการว่างงาน โดยเฉพาะการว่างงานของกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานที่ถูกเลิกจ้าง ธุรกิจเลิกกิจการ และแรงงานที่มีการศึกษา โดย

- จัดโปรแกรมการฝึกอบรมพิเศษสำหรับแรงงานที่ถูกเลิกจ้างให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
- ปรับปรุงกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมการไปทำงานต่างประเทศ

(2) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดบริการทางสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส โดย

- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการเงินเพื่อการศึกษาสำหรับนักเรียนยากจน และบริการด้านสาธารณสุข
- ขยายการให้ทุน/เงินกู้ทางการศึกษา
- ขยายการคุ้มครองสุขภาพและการประกันสังคม

2. การพัฒนาคนและสังคมเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจ

จุดมุ่งหมายหลักคือการปรับระบบการศึกษา และระบบการคุ้มครองด้านสาธารณสุขให้

⁽⁷⁾ วีรพงษ์ รามางกูร, มาตรการเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในอนาคต, พฤศจิกายน 2540 เอกสารโรเนียว หน้า 20-22

มีประสิทธิภาพโดย

(1) ผลดีกำลังคนอย่างมีคุณภาพและพัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาโดย

- การทบทวนเป้าหมายการจัดการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8
- สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนศึกษาต่อ
- ขยายปริมาณและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ
- พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ให้ความคุ้มครองด้านสาธารณสุขแก่ผู้ด้อยโอกาส โดย

- การขยายระยะเวลาการคุ้มครองสุขภาพแก่ผู้ถูกเลิกจ้างออกไปอีก 1 ปี
- ขยายขอบเขตบัตรสุขภาพสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

3. การปฏิรูประบบราชการ

จุดมุ่งหมายคือ เปิดระบบราชการสู่กระบวนการประชาธิปไตย เพื่อสร้างระบบราชการให้มีระบบการบริหารและการบริการที่รวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม และให้เป็นที่ยังพอใจของประชาชน โดย

- ปรับลดบทบาทรัฐจากที่เป็นผู้ดำเนินการ มาเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ กำกับ ดูแล ศึกษาติดตาม วางแผน ประสานงาน
- ลดงานที่ไม่จำเป็นโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการแทน
- ปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เช่น ลดงานที่ซ้ำซ้อน และลดหน่วยงานที่ไม่จำเป็นลง เป็นต้น
- ปรับปรุงโครงสร้าง องค์กกรปกครองท้องถิ่นให้มีความเหมาะสม เร่งรัดการกระจายภารกิจไปให้ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

4. ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการพัฒนาคนและสังคม
จุดมุ่งหมายหลักคือการปรับระบบบริหารให้มีประสิทธิภาพ ให้สามารถดำเนินการได้ดี
ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณ โดย
- 1) เร่งรัดการเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาและการฝึกอบรม โดย
 - ทบทวนและปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
 - สนับสนุนส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาและฝึกอบรม
 - ทบทวนการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนสำหรับภาคเอกชนที่จัดฝึกอบรมตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการฝึกอาชีพ พ.ศ.2537
 - 2) ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการด้านสาธารณสุข โดย
 - การปรับปรุงบริการด้านการเงินและบุคลากร
 - ลดต้นทุนการใช้จ่าย โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ภายในประเทศ และลดวิถีทางการแพทย์ที่ไม่จำเป็นลง
 - 3) พัฒนาเครือข่ายข้อมูลเพื่อบ่งบอกแนวโน้มการจ้างงานและการเลิกจ้างงาน ในแต่ละอุตสาหกรรมในอนาคต

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน⁽⁸⁾

เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ที่กำลังประสบปัญหา และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และปัญหามาตรฐานการครองชีพ รัฐบาลชุดปัจจุบันที่มี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้เข้ามาบริหารประเทศตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ได้กำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนด้านการเสริมสร้างเสถียรภาพ และความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจ ด้วยการให้ความสำคัญเรื่องการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ดังนี้

- 1) ให้นำหน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทในการใช้งบประมาณที่มีอยู่ เพื่อขยายการจ้างงาน โดยเฉพาะการจ้างงานในชนบท

⁽⁸⁾ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภา 20 พฤศจิกายน 2540

- 2) ภาครัฐให้ธุรกิจที่มีการจ้างงานจำนวนมาก สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น ลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมการตลาด การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต
- 3) แก้ไขปัญหาแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง โดยเร่งรัดการบรรจุนายจ้างใหม่ ฝึกอบรมเพื่อทักษะฝีมือใหม่ และประสานความช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างอย่างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงไปทุกจังหวัด ประกอบด้วย

นโยบายกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย

- 1) **ดำเนินการให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมให้เป็นของประชาชน เพื่อประชาชน** เน้นการปรับปรุงโครงสร้าง กำหนดบทบาทและภารกิจตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติในการรับใช้ประชาชน และสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรฝ่ายนายจ้าง องค์กรฝ่ายลูกจ้าง องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐทุกระดับ โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วม การรับฟังการระดมความคิดเห็น การปรึกษาหารือเป็นหลักในการตัดสินใจ
- 2) **เร่งรัดการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการมีงานทำและการเพิ่มพูนรายได้ของประชาชน** ทั้งงานในประเทศและงานต่างประเทศ ด้วยการจัดตั้งบริษัทมหาชน ตลอดจนมุ่งขจัดปัญหาหลัก ของผู้ใช้แรงงานในปัจจุบัน เพื่อให้การทำงานในต่างประเทศถูกต้องตามกฎหมาย ลดค่าใช้จ่าย และจัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อปลดเปลื้องหนี้สินและค่าใช้จ่ายแก่ผู้ใช้แรงงาน
- 3) **ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถทั่วไป และความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะทาง** ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการผลิต การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ
- 4) **ส่งเสริมและพัฒนาบริการด้านสวัสดิการและความมั่นคงทางสังคม** ให้กับนายจ้าง ลูกจ้าง และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยเฉพาะสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ

วิสัยทัศน์ด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ดังนี้

- (1) แรงงานไทยได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีวินัย มีคุณธรรม และมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน
- (2) ประชาชนวัยทำงานมีงานทำทั่วถึง และมีรายได้พอเพียงต่อความจำเป็นในการดำรงชีพ
- (3) แรงงานไทยมีหลักประกันความมั่นคงด้านสวัสดิการ และมีความปลอดภัยในการทำงาน
- (4) ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมทุกประเภท ได้รับสวัสดิการ ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจนสามารถช่วยตนเองและอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข

นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คนปัจจุบัน (พ.ศ.2541) ได้มอบนโยบายต่อข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่า “การยกฐานะนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ได้กำหนดให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นหนึ่งในกระทรวงเศรษฐกิจ รวมเป็น 5 กระทรวง ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ” รวมทั้งได้กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจโดยรวม และทิศทางในการทำงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรมประชาสงเคราะห์ ในแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน” เป็นอย่างยิ่ง สรุปได้ ดังนี้⁽⁹⁾

ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้น อยู่ในภาวะล่อแหลมแต่ยังไม่ถึงกับล้มละลาย เพราะ IMF เข้ามาช่วย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการบริหารผิดพลาด และเป็นวงจรเศรษฐกิจในช่วงขาลง ซึ่งมีหลายบริษัทต้องปิดกิจการลง จำนวนผู้ว่างงานมีปริมาณมากขึ้น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมต้องเข้าไปช่วยเหลือ แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่ใช่แก้ไขที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมแต่เพียงลำพัง จำเป็นต้องร่วมกันทั้ง 5 กระทรวง ดังที่ได้กล่าวข้างต้น โดยการแก้ไขในระยะยาว จำเป็นต้องมีแผนชาติเป็นแผนแม่บท ว่าด้วยการพัฒนาแรงงานเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และต้องทำงานร่วมกันหลายกระทรวง ได้แก่ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวง

⁽⁹⁾ นายธีรพล ขุนเมือง บทความเรื่อง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมยุค “ไตรรงค์” คอลัมน์ หมายเหตุแรงงาน หนังสือพิมพ์แนวหน้า หน้า 17

อุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงการคลัง โดยเฉพาะเน้นการปรับเปลี่ยนปรัชญาทางการศึกษาใหม่ ที่ไม่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเข้ามหาวิทยาลัย แต่สามารถเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีทันสมัยได้ ในขณะที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้มุ่งเน้นการฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้มีทักษะยิ่งขึ้น สามารถแข่งขันเข้าสู่ตลาดโลกได้

นโยบายด้านแรงงาน จะต้องถือเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่สำคัญนโยบายหนึ่ง ต้องมีการวางแผนกำหนดนโยบายให้เกื้อกูลซึ่งกันและกันกับแผนงานและนโยบายด้านอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายกำหนดส่วนรวม เพื่อแข่งขันตลาดโลก

จากบทสัมภาษณ์นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 18 เมษายน 2541 กล่าวว่าภาระหน้าที่หรือนโยบายหลัก ๆ ที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ ต้องลดปริมาณคนว่างงานให้ลดลง สำหรับจำนวนคนว่างงานในชนบทขณะนี้ กรมการปกครองได้สำรวจทราบว่ามีประมาณ 1 ล้าน 1 แสนกว่าคน ซึ่งจำนวน 8 แสนกว่าคนเป็นการว่างงานตามฤดูกาล และที่เป็นปัญหา คือ ผู้ว่างงานนอกเหนือจาก 8 แสนกว่าคน นับตั้งแต่เศรษฐกิจตกต่ำ ปี 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีแรงงานที่จะถูกปลดออกจากงานจำนวน 165,000 กว่าคน และรวมแรงงานที่เข้ามาใหม่ แรงงานที่จบ ม.6 แล้วไม่สามารถเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยได้ อีกประมาณ 5 แสนคน ดังนั้นหน้าที่ของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คือ จะทำอย่างไรให้คนว่างงานไม่เกินล้านคน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงได้จัดทำแผนเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานขึ้น โดยเป็นการประสานความร่วมมือในองค์กรภาครัฐด้วยกัน รวม 7 มาตรการ ได้แก่

- มาตรการประหยัดหรือไทยช่วยไทย
- มาตรการจ้างงานในชนบท
- มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว
- มาตรการส่งเสริมแรงงานไปทำงานต่างประเทศ
- มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม
- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
- โครงการทางสว่างแห่งอาชีพ

แผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบกับกรอบนโยบายมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน รวม 6 มาตรการ ตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเสนอ และเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้บรรจุ “โครงการทางสว่างแห่งอาชีพ” ที่เสนอโดยทบวงมหาวิทยาลัยเป็นมาตรการที่ 7 ของมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้⁽¹⁰⁾

1. **มาตรการประหยัด หรือ ไทยช่วยไทย** เป็นมาตรการที่เน้นการช่วยเหลือคนว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้าง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ ให้สามารถดำรงชีพต่อไปได้ โดยมีแผนงานทั้งด้านการจำหน่ายสินค้าราคาถูก (บรรเทาปัญหาค่าครองชีพ) การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ ฯลฯ

2. **การจ้างงานในชนบท** ได้กำหนดให้ “หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทในการใช้งบประมาณที่มีอยู่เพื่อขยายการจ้างงาน โดยเฉพาะการจ้างงานในชนบท” ดังนั้นมาตรการนี้จะเน้นการหางานชั่วคราว ให้ผู้ว่างงาน ผู้ถูกเลิกจ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจได้ทำงาน เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้ต่อเนื่อง โดยสมควรกำหนดแผนงานทั้งในด้าน การกำหนดเป็นมติคณะรัฐมนตรี ให้ทุก ๆ กระทรวง ทบวง กรม ใช้งบประมาณโครงการต่าง ๆ ที่มีอยู่จ้างแรงงานทดแทนเครื่องจักรไม่น้อยกว่า 30 % และเห็นสมควรให้มีการว่าจ้างแรงงานผู้ว่างงาน ผู้ถูกเลิกจ้าง ที่มีอยู่ในชนบท เพื่อปรับปรุงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคทั่วประเทศและเพื่ออนุรักษ์-ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

3. **การแก้ไขแรงงานต่างด้าว** สภาพการณ์ที่มีแรงงานต่างชาติ (พม่า กัมพูชา ลาว) เข้ามาลักลอบทำงานในประเทศไทย ทำให้เป็นปัญหาทั้งทางด้านสังคม สาธารณสุข และทำให้แรงงานไทยสูญเสียโอกาสการมีงานงานทำ ดังนั้นเป็นความจำเป็นที่จะต้องผลักดันแรงงานต่างชาติดังกล่าวออกจากโรงงาน โดยอาจให้ไปอยู่บริเวณชายแดนหรือออกนอกประเทศ

⁽¹⁰⁾ เอกสารโรเนียว “คำสั่งคณะกรรมการนโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงานแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงานแห่งชาติ”

4. การส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ได้มีการประสานการทำงานระหว่าง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อการขยายตลาดแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะที่อิสราเอล ได้หวัน ญี่ปุ่น บรูไน

5. ส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นแนวนโยบายที่ต้องการให้ ธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ ที่มีลูกจ้างรวมปัจจุบัน 7.33 ล้านคน สามารถรักษาสภาพและจำนวน การจ้างงานในระดับนี้ต่อไป เพื่อลดความรุนแรงของปัญหาการว่างงาน โดยแผนงานดำเนินการจะ ประกอบด้วย การให้ความสนับสนุนธุรกิจที่มีการจ้างงานจำนวนมาก ทั้งด้านลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการตลาด สนับสนุนการส่งออก การเร่งรัดบรรจุนงานใหม่ให้แก่ผู้ถูกเลิกจ้าง การเร่งรัดเพิ่มทักษะฝีมือแรงงานให้สนองตอบการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต การขยายโอกาสการลงทุนของ เกษตรกร ฯลฯ

6. โครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ เป็นการขยายศักยภาพของภาคการเกษตร ให้พร้อมรองรับผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ ที่กลับไปประกอบอาชีพ ณ ภูมิลำเนาซึ่งอยู่ในชนบท โดยเป็นการนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนโยบายในระยะ ปานกลางมาเร่งรัดดำเนินการ ทั้งนี้แผนงานจะประกอบด้วย

- 6.1 สนับสนุนเงินทุนในการพัฒนา เตรียมพื้นที่ พันธุ์พืชและสัตว์ โดยปลอด ดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ และให้เงินสงเคราะห์ครอบครัวในระบบของ ประชาสงเคราะห์ ระหว่างรอผลผลิต
- 6.2 ให้คำแนะนำทางวิชาการและการตลาดเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร (ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์) เพื่อให้ผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างที่กู้เงิน สามารถใช้ คืนเงินกู้โดยเร็ว
- 6.3 อนุญาตให้ผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือ ครอบครัวไม่มีที่ทำกิน เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของทางราชการหรือที่ สาธารณะเป็นการชั่วคราว โดยไม่มีสิทธิครอบครอง (อาจใช้ระบบเช่า ราคากู้ มีกำหนดเวลา) โดยพื้นที่ซึ่งจะนำมาใช้ในโครงการนี้อาจจะ เป็นพื้นที่ในเขตนิคมสร้างตนเอง พื้นที่ทหาร พื้นที่ริมทางหลวง ทาง รถไฟ ฯลฯ

7. **โครงการทางสว่างแห่งอาชีพ** เน้นประชาสัมพันธ์แนะแนวแก่ผู้จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีโดยมีทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

ในการบริหารงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานทั้ง 7 มาตรการนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการบรรเทาปัญหาการว่างงานแห่งชาติขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รวมทั้งมีองค์กระระดับปฏิบัติการในรูปของคณะอนุกรรมการ เพื่อรับผิดชอบ มาตรการเฉพาะในแต่ละมาตรการ โดยมีรัฐมนตรีและปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้กำหนดองค์การปฏิบัติในระดับจังหวัดและอำเภอด้วย

จากกรอบความคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแนวมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศไทย จะเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อ กว้างแก่ประเทศไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและคน หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด และเร่งด่วนแล้วอาจส่งผลให้ประเทศถึงภาวะล่มสลายได้ ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนได้พยายามกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับ ประเทศ และระดับชุมชน ซึ่งมีมาตรการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยมีเป้าหมายแรกที "คน" ให้ได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ อาทิ การมีงานทำ การพัฒนาทักษะ การให้การศึกษา การให้การคุ้มครองและดูแลสุขภาพอนามัย เป็นต้น

สำหรับเป้าหมายที่สองคือ "ประเทศโดยรวม" ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ระบบอุตสาหกรรม สถาบันการเงิน นโยบายการบริหารงานของรัฐบาล เป็นต้น

เป้าหมายทั้งสองจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้อยู่รอดได้ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยมีมาตรการที่กล่าวมาแล้วรองรับ ในภารกิจของกรมประชาสัมพันธ์ จะมีส่วนสอดคล้องกับมาตรการในการลดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม อันมีผลกระทบมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้มีงานทำ มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ได้กำหนดกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานดังกล่าวรวม 3 มาตรการ 7 กิจกรรม โดยจะกล่าวในบทต่อไป

บทที่ 3

วิเคราะห์บทบาทของกรมประชาสงเคราะห์ กับมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

กรมประชาสงเคราะห์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ และพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ว่างงานที่ประสบกับความเดือดร้อนในภาวะเศรษฐกิจถดถอย เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคม ได้อย่างปกติสุข ดังนั้นเมื่อกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้รับแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานมาดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาอันมีผลกระทบมาจากภาวะเศรษฐกิจ กรมประชาสงเคราะห์จึงได้จัดทำ โครงการและกิจกรรมเพื่อรองรับมาตรการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานดังกล่าว ใน 3 มาตรการ 7 กิจกรรม ดังนี้

1. มาตรการไทยช่วยไทย มี 3 กิจกรรม คือ

1.1 การให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ

เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและเป็นการกิจปกติของกรมประชาสงเคราะห์ในการให้ประชาชนผู้ประสบความเดือดร้อนด้านเศรษฐกิจและสังคม กู้ยืมเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ

เป้าหมายการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วประเทศที่ประสบปัญหาทางสังคม และปัญหาทางเศรษฐกิจที่ถูกเลิกจ้างและว่างงาน จำนวน 650 คน งบประมาณดำเนินการ 6.58 ล้านบาท (เป็นเงินทุนหมุนเวียน)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้ประชาชนที่ขาดทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพให้กู้ยืมเงินไปเป็นทุนประกอบอาชีพ
2. เพื่อนำไปลงทุนขยายการประกอบอาชีพ
3. เพื่อนำไปชำระหนี้สินที่เกิดจากการลงทุนประกอบอาชีพ

หลักเกณฑ์การกู้เงิน

1. กู้เงินได้รายละไม่เกิน 10,000 บาท ผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลา 5 ปี โดยไม่เสียดอกเบี้ย แต่ต้องมีบุคคลค้ำประกัน
2. ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือบุคคลที่มีฐานะเชื่อถือได้ คือเป็นบุคคลมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง
3. ผู้ประสงค์กู้เงินทุน ต้องยื่นกู้ได้ที่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด ที่ผู้กู้มีที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านเท่านั้น
4. ผู้กู้ต้องเป็นผู้ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ มีความขยันขันแข็ง เรียบง่าย และแสดงให้เห็นว่าสามารถผ่อนชำระคืนได้

การดำเนินงาน

1. ผู้ประสบความเดือดร้อน สามารถติดต่อขอกู้ยืมเงินได้ โดยส่วนกลางที่กรมประชาสงเคราะห์ และส่วนภูมิภาคได้ที่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด
 2. กรมประชาสงเคราะห์และสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด พิจารณาตรวจสอบหลักฐานการกู้เงิน และสอบประวัติของผู้กู้เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและความเดือดร้อน รวมทั้งตรวจเยี่ยมบ้าน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาให้กู้เงินตามความเหมาะสม
 3. เมื่ออนุมัติให้กู้ยืมเงินแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จะมีการตรวจติดตามผลเป็นระยะๆ เพื่อให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาอื่นๆที่ครอบคลุมผู้กู้ฯ ประสบอยู่ เพื่อป้องกันปัญหาหนี้สูญ
- สำหรับที่มาของเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพนี้ กรมประชาสงเคราะห์ได้รับเงินจาก สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในสมัย จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ในวงเงิน 4.7 ล้านบาท ต่อมากรมประชาสงเคราะห์ได้รับจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2536 จำนวน 10 ล้านบาท เป็นปีแรก เพื่อจัดตั้งเป็นเงินทุนหมุนเวียนประชาเศรษฐกิจสงเคราะห์ โดยโอนเงินไปให้ทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนกู้ยืมเงินประกอบอาชีพตามความเดือดร้อนต่อไป

สำหรับในปีงบประมาณ 2542 กรมประชาสงเคราะห์ ได้รับสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากรัฐบาล จำนวน 20 ล้านบาท ซึ่งคาดว่าจะสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ไม่น้อยกว่า 2,000 ราย นอกจากนี้ นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เสนอขอรับการสนับสนุนเงินงบกลาง เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนประชาเศรษฐกิจสงเคราะห์ (ทปค. 3) เพิ่มเติมจำนวน 300 ล้านบาท ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบในหลักการจากนายกรัฐมนตรีแล้ว

จุดเด่นของโครงการ

1. การให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่ามาก เพราะนอกจากจะให้บริการด้านกู้ยืมเงินแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาอื่นๆ แก่ผู้รับบริการ และครอบครัวเผชิญอยู่ เนื่องจากมีขั้นตอนการติดตามผล ทั้งก่อนการพิจารณาให้กู้ และระหว่างการชำระคืน ซึ่งกิจกรรมนี้ได้ช่วยให้ผู้ประสบความสำเร็จมีอาชีพ มีรายได้ เลี้ยงตนเองและครอบครัว อย่างต่อเนื่องรวมทั้งสามารถลดความรุนแรงของปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้ โดยใช้กระบวนการด้านสังคมสงเคราะห์

2. กิจกรรมนี้ได้กำหนดให้มีการติดตามผลภายหลังการได้รับการกู้ยืมเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

- ป้องกันการเกิดภาวะหนี้สูญ อันจะส่งผลให้เงินกองทุนประกอบอาชีพ ลดปริมาณไป เนื่องจากการติดตามผลนี้ สามารถรับทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ หรือปัญหาอื่นๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อถึงการไม่สามารถผ่อนชำระคืนได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสามารถร่วมแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา
- เป็นการให้ผู้ประสบความสำเร็จ ตระหนักว่า กรมประชาสงเคราะห์ ให้การดูแล ไม่ทอดทิ้ง โดยเฉพาะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ครอบครัวประสบอยู่ได้

3. การให้บริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ประสบความเดือดร้อน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่ การคิดที่จะเลือกประกอบอาชีพอะไร ช่วยเหลือตนเอง โดยการทำมาหากิน มิได้รับการสงเคราะห์ให้เปล่า แต่เป็นการสงเคราะห์เพื่อการพึ่งตนเอง และสร้างความรับผิดชอบในการผ่อนชำระคืนเงิน ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยจำนวนเงินที่กำหนดส่งแต่ละงวดจะพิจารณาตาม ความเหมาะสมที่สามารถรับผิดชอบผ่อนส่งได้

4. ดำเนินการได้ครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอ ทุกจังหวัดทั่วประเทศ เนื่องจากได้มีการโอนเงินทุนประกอบอาชีพดังกล่าว ไปยังสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด เพื่อพิจารณาให้กู้ได้โดยตรง ซึ่งบางพื้นที่ ที่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน สามารถคัดเลือกผู้ประสบความเดือดร้อนในระดับชุมชน เข้ารับความช่วยเหลือดังกล่าวได้

ข้อสังเกต

1. ในภาวะเศรษฐกิจที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เงินกู้ยืมประกอบอาชีพจำนวน 10,000 บาท ดังกล่าว อาจไม่สามารถตอบสนองในประเภทอาชีพได้อย่างกว้างขวางนัก

2. ขั้นตอนการพิจารณาให้กู้ยืมเงิน บางรายใช้เวลาจนถึง 2 เดือน ซึ่งไม่ทันต่อภาวะเร่งด่วนของปัญหาเศรษฐกิจ ที่ผู้ประสบความเดือดร้อนเผชิญอยู่

3. ระเบียบการกู้เงินทุนประกอบอาชีพ บางประการไม่เอื้อต่อผู้ประสบความเดือดร้อนทุกกลุ่ม เช่น

- ระเบียบการกู้เงิน กำหนดให้ผู้กู้เงิน จำเป็นต้องมีผู้ค้ำประกัน ที่เป็นข้าราชการ และลูกจ้างประจำของส่วนราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือบุคคลที่มีฐานะเชื่อถือได้คือเป็นบุคคลที่มีอาชีพและรายได้มั่นคง ซึ่งผู้มาติดต่อขอกู้ มักประสบปัญหาในการหาผู้ประกันไม่ได้ตามที่ระเบียบกำหนด
- ผู้ที่ประสงค์กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้เฉพาะจังหวัดที่มีภูมิลำเนาอยู่เท่านั้น ดังนั้นกลุ่มประชาชนที่อพยพแรงงานเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยมีทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัดจะไม่สามารถกู้ยืมเงินดังกล่าวได้

4. ขั้นตอนการติดตามผลเป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วและจำเป็นต้องมีการวางระบบการติดตามผลให้ชัดเจน สม่าเสมอ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อรองรับกับจำนวนผู้กู้เงินที่ได้ให้ความช่วยเหลือในช่วงสภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมดังกล่าว เป็นการบรรเทาปัญหาการว่างงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากทำให้ผู้มีเงินทุนประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการที่ให้ผู้ประสบความสำเร็จก่อนมีส่วนร่วมในการช่วยตนเอง โดยการประกอบอาชีพ และเป็นการช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไขมิใช่การสงเคราะห์แบบให้เปล่า และทำให้เกิดความรับผิดชอบในการส่งเงินคืน เพื่อรวบรวมเป็นเงินทุนหมุนเวียน ต่อไป

1.2 โครงการช่วยกันเมื่อยามยาก

เป็นกิจกรรมที่เน้นการรณรงค์เชิญชวน และขอความร่วมมือผู้ประกอบการร้านค้ามาจำหน่ายอาหาร หรือสินค้าราคาประหยัดให้แก่ประชาชนทั่วไป

เป้าหมายดำเนินการ ครอบคลุมประชาชน 900,000 คน ทั่วประเทศ

งบประมาณดำเนินการ 0.54 ล้านบาท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในชาติมีความเห็นอกเห็นใจกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผลิตและจำหน่ายอาหารที่มีคุณภาพและราคาถูก ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย หรือให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ว่างงานรับไปจำหน่ายในราคาขอมเยา ให้ประชาชนได้บริโภคทั่วถึงยิ่งขึ้น

2. เพื่อสร้างงานให้แก่ประชาชนผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้าง

3. เพื่อสร้างแนวความคิด จิตสำนึกให้เกิดความรักสามัคคีช่วยเหลือกันในยามยาก

การดำเนินงาน

1. ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อเชิญชวนผู้ประกอบการร้านอาหาร ให้เข้าร่วมโครงการ โดยเน้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและว่างงาน

2. ให้สื่อมวลชนประชาสัมพันธ์ยกย่องผู้ประกอบการ ที่เข้าร่วมโครงการเพื่อเป็นการรณรงค์ ขยายผลให้เกิดความร่วมมือจากผู้ประกอบการร้านค้าอื่นๆให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. จัดให้มีเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ มอบให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ ไปติดประจำไว้ที่ร้านค้า หรือจุดจำหน่ายอาหารราคาถูก ให้ประชาชนได้รับทราบ

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เน้นให้สังคมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเศรษฐกิจถดถอย โดยรณรงค์ให้ผู้ประกอบร้านอาหารจำหน่ายสินค้าราคาถูก มีคุณภาพ ให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้บริโภค ซึ่งประโยชน์ของกิจกรรมจะเอื้อทั้งสองกลุ่มประชาชน กล่าวคือ ผู้ประกอบการร้านอาหารจะมีสภาพคล่องทางธุรกิจยิ่งขึ้น และผู้มีรายได้น้อย มีอาหารดี ราคาถูกรับประทาน โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้ประสานงานให้ทั้งสองกลุ่ม เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากกิจกรรมนี้ใช้งบประมาณน้อย โดยใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการ เชิญชวนให้มีผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น และการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีรายได้น้อยทราบแหล่งขายอาหารราคาถูก

จุดเด่นของโครงการ

1. **โครงการช่วยกันเมื่อยามยาก** เป็นโครงการที่งบประมาณดำเนินการต่ำ เป็นกิจกรรมที่เน้นจุดขาย ในเรื่องเชิญร้านค้าจำหน่ายอาหารราคาประหยัด ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเห็นผลในช่วงนั้น เนื่องจากอาหารเป็นสิ่งจำเป็นในการบริโภคประจำวัน และยิ่งเป็นการจำหน่ายอาหารราคาประหยัดที่ภาครัฐเป็นผู้ควบคุมราคา รวมทั้งยังมีสัญลักษณ์ระบุเป็นตราประทับทั้งด้านราคา และคุณภาพ ที่จะทำให้เรียกความสนใจจากประชาชนผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ (Image) ให้แก่หน่วยงานภาครัฐได้ดีในช่วงระยะเวลาอันสั้น

2. **กิจกรรมจำหน่ายอาหารของโครงการฯ** ภายใต้การสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐ จะเป็นการสร้างกระแสปลูกจิตสำนึกให้แก่ทั้งผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บนพื้นฐานความคิดที่จะไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน แต่กลับมีความเห็นอกเห็นใจกัน ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังตกต่ำจนถึงขีดสุดในขณะนี้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสร้างกระแส สร้างภาพ และเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดแนวร่วมในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นในสังคม ทั้งๆที่พฤติกรรมการซื้อเพื่อเผื่อแผ่ของผู้คนในสังคมปัจจุบันกำลังหดหายไปทุกขณะ

ข้อสังเกต

1. จะเห็นว่าลักษณะการดำเนินโครงการ มิได้เน้นแนวความคิดการพัฒนา กล่าวคือ ไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือการพึ่งตนเองเป็นเพียงแต่การกระตุ้นสำนึกคนไทย ให้มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน โดยมีการยกย่องและมอบโล่ให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหารที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งโครงการลักษณะนี้จะได้รับความร่วมมือ ในระยะแรกๆจากผู้ประกอบการร้านอาหารเท่านั้น เพราะในภาวะเศรษฐกิจถดถอย ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ขณะเดียวกันผู้ประกอบการซึ่งเป็นร้านค้าย่อยๆ อาจไม่มีกำลังในการตอบสนองเจตนารมณ์ของโครงการได้ตลอดไป

2. แม้ว่าในทางปฏิบัติได้มีการประสานงานไปยังทุกจังหวัด โดยกำหนดให้ทุกอำเภอต้องมีร้านค้าตามโครงการดังกล่าว อย่างน้อย 1 ร้าน ในขณะที่ส่วนกลางกรมประชาสัมพันธ์ โครงการนี้ไม่ได้ขยายผลไปมากนัก สำหรับการที่ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการจะขายอาหารราคาถูกและคุณภาพดี ได้ผลมาน้อยเพียงใดนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการติดตามตามผลและการประเมินความคิดเห็น และความรู้สึกรักของประชาชนผู้บริโภคต่อโครงการด้วย

3. การจัดกิจกรรมจำหน่ายอาหารราคาถูกนี้ จำเป็นต้องพึงพิงการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นเตือนทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภคให้เข้าร่วมโครงการ และอุดหนุนร้านค้าของผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การประชาสัมพันธ์จะช่วยให้ขยายกลุ่มผู้บริโภคให้เพิ่มมากขึ้นได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย

4. การวัดผลความสำเร็จของโครงการ กระทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่สามารถกำหนดจำนวนร้านที่มาร่วมโครงการได้อย่างแน่นอน สม่ำเสมอ ซึ่งความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอจากผู้ประกอบการ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการดำเนินโครงการ เนื่องจากประชาชนผู้บริโภคย่อมมีความพึงพอใจกับการมีจำนวนร้านค้าที่หลากหลายสำหรับการเลือกบริโภค

1.3 กิจกรรมสนับสนุนเงินทุนรวมกลุ่มสร้างรายได้หรืออาชีพให้แก่ผู้ถูกเลิกจ้าง ว่างงาน

งบประมาณดำเนินการ 60.2 ล้านบาท

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ถูกเลิกจ้างและว่างงาน และผู้มีรายได้น้อย จำนวน 15,050 คน

- ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,300 ราย ในพื้นที่เป้าหมาย สำนักงานประชาสงเคราะห์ชุมชนเขต และชุมชนแออัดขนาดใหญ่ของ กรุงเทพมหานคร
- ในพื้นที่ทั่วประเทศ (ต่างจังหวัด) จำนวน 13,750 ราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ประสบปัญหาเศรษฐกิจ
2. เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ได้ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และอาหารในราคาถูก และมีคุณภาพ
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ และเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

วิธีการดำเนินงาน

1. จัดตั้งกลุ่มจากผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้ว่างงานและผู้ถูกผลกระทบทางเศรษฐกิจ
2. กำหนดกิจกรรมประกอบอาชีพของแต่ละกลุ่มจากความต้องการของกลุ่ม
3. สนับสนุนทุนประกอบอาชีพ รายละ 2,000 บาท ไม่เกิน 2 ครั้ง
4. ดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพตามที่กำหนด
5. เสริมความรู้ด้านการจัดการและการตลาด
6. ติดตามและประเมินผล (ทุก 4 เดือน)

แนวคิดหลักในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เป็นการช่วยเหลือครอบครัวผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในรูปของการรวมกลุ่ม โดยเน้นทั้งการสงเคราะห์และการพัฒนา ควบคู่กันไป กล่าวคือ การดำเนินกิจกรรมสนับสนุนเงินทุนรวมกลุ่มสร้างรายได้และอาชีพ เน้นให้ผู้ประสบความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจ รวมกลุ่มไม่เกิน 10 คน เพื่อให้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้และพัฒนาคน และมีความต้องการร่วมกันในการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้สนับสนุนเงินทุน รายละไม่เกิน 2,000 บาท และช่วยไม่เกิน 2 ครั้ง โดยมีสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด และสำนักงานประชาสงเคราะห์ชุมชนเขตเป็นผู้พิจารณาให้กู้เงิน และจัดกิจกรรม ให้ความรู้ด้านต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มต่อไป

ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการกลุ่ม และการมีส่วนร่วม อาจกล่าวได้ว่าการจัดตั้งกลุ่มโดยความต้องการของกลุ่มเอง เป็นเป้าหมายสำคัญของโครงการพัฒนา เนื่องจากกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มได้ และสามารถกระทำการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการนั้นๆได้

จุดเด่นของโครงการ

1. ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนได้อย่างทั่วถึง ทั้งประเทศ โดยเฉพาะครอบครัวถึงชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร
2. แนวคิดของการดำเนินโครงการ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เน้นการพัฒนาคน ซึ่งโครงการนี้เป็นการให้เงินทุนที่เป็นรูปกลุ่ม โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของผู้ประสบปัญหา ในการตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหา และจะแก้ไขได้อย่างไร โดยรัฐจะเป็นเพียงผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคน ให้มีศักยภาพนำไปสู่การมีอาชีพ มีรายได้ เลี้ยงตนเองและครอบครัวที่มั่นคง
3. การพิจารณาการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประกอบอาชีพ จะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความต้องการของแต่ละกลุ่ม (Start Where they are) เช่น หากกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อประกอบอาชีพ ขาดความรู้ด้านทักษะ เทคนิคต่าง ๆ เจ้าหน้าที่จะจัดอบรมให้ความรู้ดังกล่าว หรือหากต้องการได้รับการสนับสนุนทุนเพิ่มขึ้นจากที่กรมประชาสงเคราะห์จัดสรรให้ตามระเบียบการสงเคราะห์แล้ว จะประสานขอทุนจากองค์กร อื่น ๆ เป็นต้น
4. มีการติดตามผลที่ต่อเนื่องทุก 4 เดือน ทำให้สามารถตรวจสอบความคืบหน้าของกลุ่มได้ และสามารถช่วยแนะนำป้องกัน/แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ข้อสังเกตการดำเนินงาน

1. แม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสงเคราะห์ควบคู่ไปกับการพัฒนา แต่อาจมีบางกลุ่มที่ไม่สามารถใช้กระบวนการกลุ่ม ในการพัฒนาคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกต่อการรับมากกว่าการให้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สงเคราะห์เงินทุนแบบให้เปล่า ไม่มีเงื่อนไขในการสงคืนเงิน
2. เมื่อเงินดังกล่าวเป็นการให้การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ทำให้รัฐบาลต้องจ่ายงบประมาณแบบหมดไปเป็นจำนวนเงินถึง 60.2 ล้านบาท หากกิจกรรมนั้นไม่สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนได้อย่างแท้จริงแล้ว ย่อมส่งผลให้เป็นการสงเคราะห์แบบสูญเปล่า

เลขเรียกหนังสือ	12.05.6 24473 5541 ๑.3
เลขทะเบียน	402
วันที่	12 ส.ค. 2543

2. มาตรการจ้างงานในชนบท ประกอบด้วยกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่

2.1 โครงการจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน

โครงการจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน เป็นมาตรการหนึ่งตามมาตรการจ้างงานในชนบท ที่กรมประชาสงเคราะห์รับผิดชอบดำเนินการ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ว่างงาน ในอันที่จะช่วยบรรเทาปัญหาการว่างงานในชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ว่างงาน โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะยากจน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ว่างงานมีรายได้ในท้องถิ่นของตนในรูปแบบการจ้างงาน เพื่อบรรเทาปัญหาทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวในชนบท โดยเฉพาะครอบครัวที่ยากจนและได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในปัจจุบัน
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมในชุมชน ได้แก่ การพัฒนาที่อยู่อาศัย สาธารณสมบัติ สิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำอื่นๆ ตลอดจนให้ผู้ร่วมโครงการตระหนักในคุณค่าของตนเองที่สามารถใช้แรงงานทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

โดยจะดำเนินการจ้างแรงงานผู้ถูกเลิกจ้าง และผู้ว่างงานในพื้นที่ชนบททั่วประเทศ จำนวนประมาณ 7,800 ครอบครัว

การดำเนินงาน

กรมประชาสงเคราะห์ จะแจ้งวงเงินงบประมาณสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ฯ ภายใต้โครงการจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้จังหวัดได้ทราบ เพื่อให้จังหวัดกำหนดพื้นที่ดำเนินการ โดยเน้นในพื้นที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยให้มีการดำเนินการดังนี้

คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน สํารวจผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงานแล้ว กำหนดกิจกรรมการจ้างงานให้เหมาะสมกับสภาพผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงาน แล้วเสนอความเห็นชอบผ่านคณะกรรมการระดับอำเภอ และส่งโครงการให้คณะกรรมการระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบ

กิจกรรมภายใต้โครงการ ประกอบไปด้วยกิจกรรมสาธารณประโยชน์ดังต่อไปนี้

กิจกรรมภายใต้โครงการ ประกอบไปด้วยกิจกรรมสาธารณประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 1) ขุดบ่อและพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
 - 2) เพาะกล้าไม้และอนุบาลกล้าไม้ เพื่อเตรียมปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน หรือเพื่อแจกจ่ายให้แก่ประชาชน
 - 3) ปรับปรุงซ่อมแซมสาธารณสมบัติในหมู่บ้าน ได้แก่ รั้ว และประตูทุกชนิด ไหล่ถนน ทางเดินเท้า ทางระบายน้ำ ท่อระบายน้ำ สะพานไม้ ใต้ถุนถั่ว ที่ทำการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน สภาดำบล หรือที่ทำการขององค์กรประชาชนต่างๆ ศาลาพักผ่อน ศาลาริมทาง ศาลาที่พักโดยสาร โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ เมรุ เต้า เมาศพ มัสยิด สนามเด็กเล่น สนามกีฬาทุกประเภท บริเวณวัด หรือโรงเรียน คอกสัตว์รวม บันไดลงสระ ตลาด และอื่นๆ ที่เป็นสาธารณสมบัติ
 - 4) ปรับปรุงปลูกสร้างที่อยู่อาศัยของผู้ยากจน และผู้ด้อยโอกาส
 - 5) ทำโฮง ถังเก็บน้ำฝน ถังเก็บขยะ ส้วม
 - 6) จัดหีบห่อหรือขนส่งสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย หรือภัยธรรมชาติ
 - 7) ช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการไปฝึกอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางช่างฝีมือ กึ่งฝีมือหรือใช้ทักษะทางช่าง
 - 8) พัฒนาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน
 - 9) เพื่อกิจการสาธารณประโยชน์อื่นๆ
- คณะกรรมการระดับจังหวัด มีหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลโครงการและรายงานผลกรมประชาสงเคราะห์

งบประมาณดำเนินโครงการ

งบประมาณเงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง จำนวน 47 ล้านบาท

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1. ผู้ถูกเลิกจ้างและว่างงานซึ่งยากจนจะมีรายได้ในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง อันนำมาซึ่งความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของครอบครัว
2. ผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงาน เห็นคุณค่าและศักยภาพของตนในการแก้ไขปัญหาตนเองและทำประโยชน์ในส่วนรวม

3. สถาบันครอบครัวและชุมชน มีความอบอุ่นและเข้มแข็งขึ้น
3. สนับสนุนนโยบายรัฐในการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

จุดเด่นของโครงการ

1. ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น

ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่ได้ทำให้มีผู้ว่างงานจำนวนมาก ต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมของตนเองในท้องถิ่นชนบท โครงการจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และชุมชน ที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมการจ้างงานในท้องถิ่น โดยกิจกรรมดังกล่าวจะมุ่งเน้นการให้ความดูแล และการพัฒนาสิ่งสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวอย่างต่อเนื่องต่อประชาชนในชุมชนนั้นๆ ตัวอย่าง เช่น การส่งเสริมให้มีการขุดสระน้ำ หรือแหล่งน้ำขนาดเล็กสาธารณประโยชน์ภายในหมู่บ้าน ก็จะช่วยให้ประชาชนสามารถมีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภคบริโภค ในยามจำเป็นหรือในฤดูแล้ง อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมในภาคการเกษตรอันเป็นอาชีพหลักของประชาชนในชนบทที่จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องอาศัยแหล่งน้ำเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างและเพิ่มผลผลิตในแต่ละปีอีกด้วย

2. กิจกรรมของโครงการจะก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

กล่าวได้ว่าเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของภาครัฐ ที่จะต้องหยิบยื่นให้ความดูแลช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนและด้อยโอกาส ยิ่งในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่ประชาชนจำนวนมากต้องออกจากงาน หรือถูกเลิกจ้าง รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการบรรเทาปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชนเหล่านี้ทั้งในรูปของการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า หรือการกำหนดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้เกิดการจ้างงานโดยมีค่าจ้างเป็นรายได้ตอบแทน

ในทำนองเดียวกันกิจกรรมภายใต้การจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ก็ก่อให้เกิดผลดีในแง่ของการสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยจะก่อให้เกิดการดูแลและพัฒนาด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนไปในเวลาเดียวกันด้วย เช่น แหล่งน้ำ ป่าไม้ วัดวาอาราม ตลอดจนสาธารณูปโภค และสาธารณสมบัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันประชาชนเองก็ได้รับการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน การตระหนักในคุณค่าของตนเองที่จะทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และสามารถใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของตนท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและผู้คนในชุมชนของตนเองได้

รูปแบบและกิจกรรมการดำเนินงานโครงการนี้ นับว่าเป็นกิจกรรมเฉพาะหน้าที่สามารถให้การช่วยเหลือผู้ว่างงานได้โดยตรง ให้มีอาชีพ มีรายได้ อาศัยอยู่ในชนบทได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตามแนวคิดของการมีส่วนร่วม

3. ช่วยลดหรือชะลอปัญหาการอพยพแรงงาน

คงจะเป็นข้อเท็จจริงทางสังคมที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เมื่อมีคนงานจำนวนมากถูกปลดออกจากงาน หรือว่างงานลง คนกลุ่มนี้ย่อมจะต้องพยายามดิ้นรนหาทางออกใหม่ทุกวิถีทาง ทั้งการชวนขวายหาแหล่งงานใหม่ หรือการอพยพไปยังพื้นที่ ๆ ยังพบว่ามีความว่างเหลืออยู่ หรือแม้กระทั่งความพยายามที่จะเดินทางออกไปยังต่างประเทศ เพื่อหางานทำ ปรากฏการณ์ของความดิ้นรนเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดช่องว่างภายในครอบครัว ชุมชนและสังคมของตนเอง กล่าวคือ การจำต้องออกจากครอบครัวย่อมก่อให้เกิดปัญหา ผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว การจำต้องออกจากชุมชน ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างของประชากรในชุมชนที่จะเหลือแต่คนชรา กับเด็ก แต่ขาดกลุ่มประชากรวัยแรงงาน ขณะเดียวกันกับการพยายามดิ้นรนไปทำงานในต่างประเทศ จะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของความเอาัดเอาเปรียบ และการถูกคดโกงจากนายหน้าจัดหางาน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นรูปธรรมของปัญหาลูกโซ่ ที่จะเกาะเกี่ยวกันมาจากปัญหาการอพยพแรงงานทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อได้มีกิจกรรมการจ้างงานเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท จึงเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่สามารถช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานได้

4. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน

กิจกรรมการจ้างงานในชนบทภายใต้โครงการจ้างงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างงาน และรายได้ให้แก่ประชาชนกลุ่มผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างในชนบทแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ในการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน (people participation) เพื่อการสร้าง หรือการธำรงรักษาไว้ซึ่งสาธารณสมบัติของตนเองภายในชุมชน อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรู้สึกหวงแหน ที่จะดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีคู่กับชุมชน หรือหมู่บ้านของตนให้ยาวนานที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การดูแลรักษาถนนหนทาง ป่าไม้ วัด โรงเรียน ศูนย์บริการ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะก่อให้เกิดความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและอยู่ในสภาพที่ดีไม่ชำรุดโทรม แล้วยังส่งผลให้บรรดาชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้มีการร่วมกันดูแลปรับปรุง ทำนุบำรุงสมบัติของชุมชนดังกล่าวนี้ให้อยู่ในสภาพที่ดี และเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ

ข้อสังเกตการดำเนินงาน

1. แนวทางการดำเนินงานของโครงการจ้างงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มาเป็นการว่าจ้าง โดยมีระบบเงินตราเป็นค่าตอบแทน

การส่งเสริมการจ้างงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทนี้ มีประเด็นที่น่าพิจารณาในเรื่องของค่าจ้าง ค่าตอบแทนสำหรับการจ้างงาน เนื่องจากการส่งเสริมให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง บนเงื่อนไขของการมีค่าตอบแทนหรือค่าจ้างให้ นั้น อาจจะไม่เป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรืออาจทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ชะงักงัน หรือหยุดชะงักลงเมื่องบประมาณค่าตอบแทน หรือค่าจ้างหมดสิ้นไป ซึ่งกรณีนี้ หากว่ากิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ (motivation) ที่มีเงินตราเป็นตัวกำหนด ย่อมจะขาดความยั่งยืนของกิจกรรม เมื่อแรงจูงใจที่เป็นตัวเงินหมดลงไป เช่นเดียวกันจากประสบการณ์การดำเนินโครงการสร้างงานในชนบทของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กระทรวงมหาดไทย หรือกระทรวงเกษตร ได้มีการพบอยู่เสมอว่า เมื่อโครงการถอนตัวออกมามีผลหลังจากงบประมาณหมดลงแล้ว ก็เป็นการยากที่โครงการต่าง ๆ จะดำรงอยู่ เว้นแต่ในบางชุมชน หรือในบางหมู่บ้าน ที่มีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างพร้อมเพรียง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบกิจกรรมนี้ ควรสร้างจิตสำนึกและให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าของงาน ควบคู่ไปกับการสร้างงานในชุมชนนั้น ๆ

2. กิจกรรมการจ้างงานที่เกิดขึ้นจากนโยบายเร่งด่วนของภาครัฐ เพื่อที่จะลดปัญหาผลกระทบจากภาวะการว่างงาน จะเป็นเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวของพื้นที่เท่านั้น

แม้ว่ากิจกรรมการจ้างงานดังกล่าวนี้ จะสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อทดแทนรายได้ที่ขาดสูญเสียหรือหายไป จากปัญหาผลกระทบอันเนื่องมาจากการว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างนั้น แต่รูปแบบของการจ้างงานดังกล่าวนี้จะไม่สามารถแก้ปัญหาระยะยาวให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ เนื่องจากงานที่เกิดขึ้นเป็นเพียงงานเฉพาะกิจ หรือเฉพาะหน้าในชุมชน ที่ต้องการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และให้มีค่าตอบแทนเป็นเครื่องแลกเปลี่ยน แทนการให้ความช่วยเหลือแบบหยิบยื่นให้เปล่าแบบการให้ฟรีเท่านั้น ดังนั้นการสั่งงานดังกล่าวซึ่งจะเป็นแค่เพียง “การสร้างงาน” ให้กับบทบาทของภาครัฐแต่เพียงชั่วคราวเท่านั้น

หากจะพิจารณาการแก้ไขปัญหาการว่างงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและแก้ปัญหาในระยะยาวได้นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแต่ละชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่ง

แวดล้อม และทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาจัดทำโครงการ และกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนนั้นๆต่อไป

2.2 การฝึกอาชีพสตรี ตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท

โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีในชนบทเป็นโครงการที่ให้การฝึกอาชีพแก่สตรีในพื้นที่ชนบท ตามจังหวัดต่างๆ โดยมีรูปแบบการดำเนินงานที่เข้าไปให้การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น หลักสูตรต่างๆ ถึงในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน โดยเน้นหนักในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท เป็นโครงการต่อเนื่องที่ได้มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในระยะแรกเริ่มโครงการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาโสเภณี และโสเภณีเด็ก โดยมีพื้นที่เป้าหมายในจังหวัดทางภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการค้าประเวณีรุนแรง เป็นพื้นที่ดำเนินการในระยะแรกเริ่มโครงการซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการขยายพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายออกไปยังจังหวัดอื่นๆ ทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยในปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 33 จังหวัดทั่วประเทศ

โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท นอกจากจะมีวัตถุประสงค์หลักในระยะแรกทีเน้นเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาโสเภณี และโสเภณีเด็กแล้ว ได้ขยายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่สตรีที่เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม และสตรีกลุ่มเสี่ยง ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และสังคม รวมทั้งสตรีกลุ่มผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้าง
2. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสตรีและครอบครัว มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสม
3. เพื่อให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมแก่สตรี ที่เข้ารับการอบรมและครอบครัว อันเป็นการช่วยสร้างโอกาสในการมีงานทำ มีรายได้ และสามารถปรับตัวอยู่กับครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมได้ โดยไม่ไปประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสม

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2,500 คน ประกอบด้วย

1. สตรีที่เดินทางออกจากหมู่บ้านโดยไปประกอบอาชีพ และเดินทางกลับภูมิลำเนา
2. สตรีที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว แต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ เนื่องจากยากจน ไม่มีรายได้ มีหนี้สิน และมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัว
4. สตรีว่างงาน อันเนื่องมาจากนอกภาคเกษตรกรรม หรือสตรีที่ถูกเลิกจ้างงานกลับภูมิลำเนา

การดำเนินงาน

โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท เป็นโครงการฝึกอบรมอาชีพพระยะสั้น หลักสูตร 4 เดือน(88 วัน) โดยจัดการฝึกอาชีพให้แก่สตรีทั้งหลักสูตรหลัก และหลักสูตรรอง ประกอบด้วย ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำผ้าห่มนวม การทอผ้าพื้นเมือง การทำเซรามิค การประดิษฐ์ดอกไม้ การปักจักรอุตสาหกรรม การทอผ้าห่มไหมพรม การผลิตของใช้จากหนังสัตว์ การเย็บหมอนชนิด การแปรรูปถนอมอาหาร-โภชนาการ หัตถกรรม-จักสาน การปลูกดอกไม้เมืองหนาว การเพาะเห็ด และการทำอิฐบล็อก สตรีทุกคนที่เข้ารับการฝึกอบรมจะได้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหลักสูตรหลัก และหลักสูตรรอง

นอกจากนี้ในระหว่างการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับเงินเบี้ยเลี้ยงเพื่อเป็นค่ายังชีพ ทดแทนรายได้ที่ขาดไประหว่างการฝึกอบรมวิชาชีพ วันละ 50 บาท และได้รับวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการฝึกอบรม ตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรม

เมื่อสำเร็จการฝึกอบรมอาชีพแล้ว จะให้การสนับสนุนผู้ที่เข้ารับการอบรม ในเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพในภูมิสำเนาของตน โดยจะได้รับเบี้ยเลี้ยงสำหรับการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตวันละ 50 บาท ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 180 วัน เพื่อเป็นการสนับสนุนเสริมสร้างกำลังใจ และเพิ่มพูนรายได้ในระยะแรกของการประกอบอาชีพที่ยังมีรายได้ไม่มากนัก

สำหรับผู้สำเร็จการอบรมที่ประสงค์จะออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือประกอบอาชีพอิสระ จะได้ดำเนินการดังนี้

- จัดหาตลาดแรงงานจากหน่วยงานของรัฐบาล เช่น เสื้อผ้า ผ้าห่มนวม ผ้าห่มไหมพรม ที่หน่วยงานต่างๆ ต้องแจกจ่ายประชาชน ให้สั่งซื้อส่งจ้างจากกลุ่มผู้ที่สำเร็จการอบรมแล้ว เพื่อจะได้มีอาชีพและรายได้อยู่ในภูมิสำเนาเดิม

- จัดหางานให้ทำในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ หรือใกล้เคียง โดยประสานงานกับแรงงานจังหวัดและภาคเอกชน เช่น การเข้าโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

- จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ในการประกอบอาชีพอิสระให้ เช่น จักรเย็บผ้า เครื่องมือตัดผม เสริมสวย เป็นต้น

- ให้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพเพื่อจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ หรือลงทุนประกอบอาชีพ โดยผ่อนชำระ ระยะเวลา และไม่เสียดอกเบี้ย ประกอบด้วยเงินทุนหมุนเวียนส่งเสริมอาชีพสตรี และเงินทุนประชาเศรษฐกิจสงเคราะห์ (ทปค.2 และทปค.3)

งบประมาณ โครงการจะใช้งบประมาณในปีพ.ศ.2541 จำนวน 59.65 ล้านบาท

จุดเด่นของโครงการ

1. แนวคิดหลักอันเป็นที่มาของโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท ก็เพื่อเป็นการสร้างทักษะทางด้านอาชีพ และงานฝีมือให้แก่สตรี และเยาวชนสตรีที่จัดว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเดินทางออกจากพื้นที่ในชนบท เพื่อการไปประกอบอาชีพโสเภณี โดยพื้นที่ๆพบว่ามีความเสี่ยงมากได้แก่ จังหวัดทางภาคเหนือตอนบน เช่น จังหวัดพะเยา และเชียงราย เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อการประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนภายหลังจากที่สำเร็จการฝึกอบรมแล้ว หรือการจัดหางานให้ทำในระบบโรงงาน ตลอดจนการออกไปประกอบอาชีพอิสระนั้น นับเป็นความครบวงจรของการฝึกอาชีพ ที่ได้มีการคำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกล่าวคือ

- นโยบาย

แม้ว่าความเป็นมาแต่เดิมของโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท จะเน้นความสำคัญในเรื่องของการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี แต่ต่อมาก็ได้ขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมถึงกลุ่มสตรีผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างด้วย โดยจะเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีเป้าหมายเหล่านี้ได้เรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางการประกอบอาชีพ และเมื่อสำเร็จการฝึกอบรมแล้วก็จะดำเนินงานจัดหางานให้ทำ อันจะเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยลดปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะการว่างงานในปัจจุบัน

- การประสานงานกับองค์กรธุรกิจ องค์กรชุมชนและทรัพยากรในชุมชน

ในการดำเนินโครงการสร้างชีวิตให้สตรีชนบทนี้ ได้มีการประสานงานกับองค์กรธุรกิจ และองค์กรชุมชน และทรัพยากรต่างๆในชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ ตัวอย่างที่เห็นได้ก็คือ การประสานกับภาคธุรกิจ เอกชนในการสนับสนุนด้านการตลาด วิทยากร และเทคนิคต่างๆ และการประสานกับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนองค์กรประชาชน หรือสถาบันต่างๆ ในชุมชน และในปัจจุบันที่ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ขึ้น เพื่อให้เป็นองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล มีหน้าที่หลักในด้านการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการพัฒนาตำบล ซึ่งก็ได้มีการประสานโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท กับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้มีการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานฝึกอาชีพสตรีตามโครงการดังกล่าวต่อไป

2. การดำเนินการฝึกอาชีพแก่สตรีในชนบทด้วยการเข้าไปให้การฝึกอาชีพถึงในระดับพื้นที่ตำบล หรือหมู่บ้าน ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ นั้น จัดได้ว่าเป็นการดำเนินงานด้วย "มาตรการเชิงรุก" ของหน่วยงานภาครัฐ ที่ได้มีการ "รุก" เข้าถึงทั้งพื้นที่ และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น ในเรื่องของการเดินทางเข้ารับการฝึกอาชีพ เนื่องจากการฝึกอาชีพจะใช้สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมสำหรับการจัดตั้งหน่วยฝึกอาชีพ เช่นศาลาเอนกประสงค์ในหมู่บ้าน ศาลาประชาคมของอำเภอ ตำบล ฯลฯ โดยจะเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณและลดค่าใช้จ่าย ในเรื่องของอาคารฝึกอาชีพลง และทำให้กลุ่มผู้รับการฝึกอาชีพได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของตน และสิ่งแวดล้อมเดิมของตนโดยไม่ต้องมีการปรับตัวใหม่

นอกจากนี้โครงการฝึกอาชีพสตรีตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท ยังจะก่อให้เกิดผลดี ในแง่ของการตรึงประชนวัยแรงงานให้อยู่ติดพื้นที่ หรือภูมิลำเนาของตน โดยไม่ต้องอพยพไปหางานทำยังถิ่นอื่น ขณะเดียวกันก็จะเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ที่ตกงาน หรือถูกเลิกจ้าง ที่ได้เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมของตนได้มีทางเลือกใหม่ ในการฝึกทักษะด้านอาชีพ เพื่อรอการกลับคืนสู่ตลาดแรงงานใหม่อีกครั้งหนึ่งในเวลาถัดไป

นอกจากนี้การกำหนดพื้นที่ดำเนินการที่เน้นหนักไปในภูมิภาค กล่าวคือ ในชนบททางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ นับว่าเป็นการกระจายโอกาสด้านการมีงานทำ ให้แก่ผู้ที่อยู่ใน ชนบทห่างไกล โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่กำลังรอคอยงานใหม่ และผู้ที่ยังไม่ได้เข้าสู่ตลาดแรงงานในขณะนี้ ประกอบกับรูปแบบของการฝึกอบรมอาชีพตามโครงการสร้างชีวิตใหม่นี้ ได้คำนึงถึงศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย และทรัพยากรในชุมชน โดยได้มีการกำหนดวิชาชีพ ที่จะดำเนินการฝึกให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละชุมชนอีกด้วย

3. การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม และการจัดหาเงินทุนสำหรับการส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพในชุมชนภายหลังจากที่สำเร็จการฝึกอบรมแล้ว จัดได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเปรียบเสมือนบริการหลังการขาย ที่จะช่วยเกื้อกูลและสนับสนุนให้กลุ่มผู้สำเร็จการฝึกอบรมไปแล้ว สามารถใช้วิชาความรู้ที่ได้จากการฝึกอาชีพ สำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัว ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งปันผลประโยชน์ และช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสากล ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ

ข้อสังเกตการดำเนินงาน

1. การจ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่ผู้ที่เข้ารับการอบรมเป็นรายวัน ๆ ละ 50 บาท มีข้อสังเกตในเรื่องของการจ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ให้แก่ผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมทุกคน วันละ 50 บาท ต่อคนนั้น อาจจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้โครงการฯ ไม่ได้กลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจะเข้ารับการฝึกอบรมอย่างแท้จริง เนื่องจาก “เงิน” อาจเป็นแรงจูงใจเบื้องต้น ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายมาเข้ารับการฝึกอบรม โดยมีความต้องการการฝึกอบรมเป็นแรงจูงใจอันดับรองลงมา

แต่ถ้าจะพิจารณาในมุมที่กลับกัน โดยคำนึงถึงสถานะด้านเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จำนวนเงิน 50 ล้านบาท โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบทจ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงให้แก่กลุ่มสตรีที่เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพเป็นรายวันนั้น อาจจะช่วยแบ่งเบาภาระด้านค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้ โดยเฉพาะพื้นที่ในชนบทจำนวนเงิน 50 บาทต่อวัน แม้ว่าจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนักแต่ก็สามารถใช้จุนเจือเป็นค่าอาหารและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น สำหรับสมาชิกในครอบครัวได้เป็นอย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่า เงินค่าเบี้ยเลี้ยงดังกล่าวนี้สามารถช่วยลดปัญหาและภาระด้านเศรษฐกิจของครอบครัวในสถานการณ์เช่นนี้ได้

2. ปัญหาในเรื่องการตลาดของผลิตภัณฑ์ และผลผลิตของโครงการ ประเด็นที่ควรคำนึงอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การจัดหาตลาดเพื่อรองรับทั้งด้านแรงงานที่สำเร็จการฝึกอบรม และผลผลิตที่ได้จากการ รวมกลุ่มเพื่อการผลิต ทั้งนี้เพราะกลไกด้านการตลาดจะมีความสำคัญยิ่ง ในการทำให้งานด้านการฝึกอบรมมีความสมบูรณ์และครบวงจรเป็นระบบ ซึ่งควรที่จะได้มีการศึกษาประเมินสถานการณ์ด้านการตลาดในแต่ละพื้นที่ก่อนการกำหนดพื้นที่ดำเนินการ เพื่อให้สามารถทราบถึงความต้องการ (Demand) ของตลาด ตลอดจนสถานะการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในแต่ละชุมชน ซึ่งประกอบด้วย กำลังซื้อ วิถีวัฒนธรรมการบริโภค ทรัพยากรและวัตถุดิบในชุมชน เป็นต้น

แม้ว่าความพยายามในการปฏิบัติเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องของตลาดที่จะรองรับผลิตภัณฑ์ และผลผลิตตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีในชนบท จะได้มีการดำเนินการไปแล้ว ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ คือได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2537 อนุมัติให้ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ สั่งซื้อส่งจ้างผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มสตรีตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท เพื่อสร้างตลาดรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มสตรี แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าไม่ได้รับการสนองตอบและความร่วมมือใด ๆ จากส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ทำให้อุดของการสั่งซื้อ-ส่งจ้างผลิตภัณฑ์ของโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบทจึงจำกัดอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์แค่เพียงแห่งเดียว (กรมประชาสัมพันธ์สั่งซื้อ-ส่งจ้างผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าเครื่องแบบนักเรียน ผ้าขาวม้า

ผ้าหม่นวม ผ้าหม่นไหมพรม ฯลฯ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่ประชาชนที่ยากไร้ และผู้ประสบภัยในจังหวัดต่าง ๆ) จึงทำให้ตลาดของผลิตภัณฑ์ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ ไม่มีการขยายตัวออกไปสู่ตลาดภายนอก

3. มาตรฐานของคุณภาพของฝีมือ และผลผลิตที่ได้จากโครงการ

การฝึกอาชีพระยะสั้นเพียงช่วงระยะเวลา 4 เดือน อาจเป็นเพียงการสร้างทักษะฝีมือ และการฝึกอาชีพเบื้องต้นให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเท่านั้น จำเป็นที่กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมจะต้องออกไปฝึกฝีมือ หาประสบการณ์และทักษะความชำนาญเพิ่มเติม เพื่อให้ผลงานของตนได้คุณภาพตามมาตรฐานของตลาด เพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดธุรกิจเสรีในปัจจุบันได้ ดังนั้นระยะเวลาของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้เพียง 4 เดือน อาจจะต้องได้รับการทบทวนให้มีการขยายเวลาออกไปในบางสาขาอาชีพ เช่น การตัดเย็บ หรือ งานฝีมือ เป็นต้น

ขณะเดียวกันหลักสูตรต่าง ๆ ที่ได้มีการบรรจุไว้ใน การฝึกอบรม การที่จะได้มีการกำหนดมาตรฐานของแต่ละหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานกลางของตลาด ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการยกระดับฝีมือให้แก่ผู้ที่สำเร็จการฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร ให้สูงขึ้นกว่ามาตรฐานเดิมอีกด้วย

4. การส่งเสริมให้ภาคเอกชน และภาคธุรกิจ เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการการฝึกอาชีพตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบทนี้ เป็นลักษณะงานเชิงธุรกิจชุมชน จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น ทั้งจะเป็นแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ทางการตลาด และยังเป็นแหล่งสนับสนุนความรู้ด้านการบริหารจัดการ การหาตลาดให้แก่กลุ่มสตรี เพราะลำพังภาครัฐเพียงส่วนเดียว ไม่สามารถทำให้การฝึกอาชีพเป็นระบบครบวงจร จำเป็นต้องผนึกกำลังกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมให้สตรีมีศักยภาพยิ่งขึ้น

2.3 โครงการฝึกอาชีพกจริตยางพารา

โครงการฝึกอาชีพกจริตยางพารา จัดว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกเลิกจ้าง และกลุ่มผู้ว่างงาน รวมทั้งเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง โดยการนำกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมารับการฝึกอาชีพกจริตยางพารา ซึ่งเป็นการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้น เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้วิธีการกจริตยางพารา เพื่อส่งเข้าทำงานกับเจ้าของสวนยางที่มีความต้องการจะรับคนงานกจริตยางประจำเข้าทำงานในสวนยางของตน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่รับจ้างกจริตยางมีอาชีพ และรายได้ที่มั่นคงในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง และเจ้าของสวนยางสามารถเพิ่มผลผลิตและผลิตภัณฑ์มูลค่ารวมของยางพาราทั้งประเทศ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้อาชีพกรีดยางเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์แรงงานที่ว่างงานของประเทศ ในส่วนของผู้ที่ถูกเลิกจ้างงานและเดินทางกลับสู่ภูมิภาคการเกษตร ผู้ที่ว่างงานอยู่เดิม ตลอดจนเกษตรกรที่ยากจนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองในชนบททั่วประเทศ
2. เพื่อส่งแรงงานกรีดยางที่มีฝีมือเข้าทดแทนและผลักดันแรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือออกนอกประเทศ
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพของการกรีดยาง โดยใช้แรงงานกรีดยางที่มีฝีมือ ซึ่งจะช่วยรักษาให้ต้นยางมีอายุ การให้น้ำยางได้ถึง 20 ปี หากใช้แรงงานกรีดยางที่ไร้ฝีมือจะทำให้ต้นยางมีอายุการให้น้ำยางเพียงครั้งหนึ่ง หรืออาจไม่ถึงครึ่งของอายุการให้น้ำยางที่ใช้แรงงานมีฝีมือ
4. เพื่อส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่กรีดยางทั่วประเทศ ในส่วนของพื้นที่สวนยางที่กรีดยางได้แต่ไม่มีแรงงานกรีดยาง ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตยาง ผลิตภัณฑ์ยาง ตลอดจนมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของยางทั่วประเทศ และส่งเสริมปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ยางพาราอีกทางหนึ่ง

เป้าหมาย

ได้แก่ ผู้ที่ถูกเลิกจ้างงานและเดินทางกลับสู่ภูมิภาคการเกษตร ผู้ที่ว่างงานอยู่เดิมรวมทั้งเกษตรกรที่ยากจนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองในชนบททั่วประเทศ จำนวน 32,000 คน โดยจะดำเนินการฝึก ในหน่วยฝึกศูนย์พัฒนานิคมภาคและนิคมสร้างตนเองทางภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 32 แห่ง ๆ ละ 5 รุ่น ๆ ละ 25 คน มีกำหนดเวลาการฝึก 7 วัน โดยจะดำเนินการระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2542 โดยจะใช้งบประมาณเพื่อการดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2541-2542 จำนวนรวม 220,238,230 บาท

จุดเด่นของโครงการ

โครงการฝึกอาชีพกรีดยางพาราจะสามารถเป็นทางเลือกหนึ่ง สำหรับโอกาสในการประกอบอาชีพแก่กลุ่มผู้ว่างงาน ผู้ถูกเลิกจ้าง และเกษตรกรที่ยากจนที่อยู่ในพื้นที่ชนบท โดยจะเป็นการให้การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น (7 วัน) เพื่อให้มีทักษะด้านการกรีดยางพารา ซึ่งกำลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่การเพาะปลูกอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่หลายจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิ กาฬสินธุ์ หนองคาย เลย หนองบัวลำภู ฯลฯ

ซึ่งข้อมูลจากกองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์ได้ระบุว่าพื้นที่ปลูกยางพาราออกจากในพื้นที่ภาคใต้แล้ว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีจำนวนไม่น้อยกว่า 500,000 ไร่ แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนแรงงานกรีดยางอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุให้ผลผลิตยางที่ได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ประกอบกับ ที่แรงงานกลุ่มที่มีทักษะ และความชำนาญด้านการกรีดยางของประเทศไทยเราจะเป็นแรงงานที่อยู่ในจังหวัดทางภาคใต้ และพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้เอง ก็กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานกรีดยางอยู่เช่นเดียวกัน (จึงพบว่ามีการใช้แรงงานต่างด้าวในสวนยางพาราค่อนข้างมาก โดยเฉพาะแรงงานชาวพม่า) ดังนั้นการที่จะดำเนินการฝึกอบรมอาชีพกรีดยางให้แก่ประชาชนในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ จึงนับเป็นทางออกที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสังคม นอกจากนี้ช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน ในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคแล้ว ยังจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนแรงงานกรีดยางพารา ได้แก่ เจ้าของสวนยางพาราได้อีกทางหนึ่ง

ข้อสังเกตการดำเนินงาน

1. โครงการฝึกอาชีพกรีดยาง จะช่วยแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวได้จริงหรือไม่

จากปัญหาการเข้าเมืองทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายของกลุ่มแรงงานต่างด้าว อาทิ เขมร ลาว พม่า ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามารับจ้างทำงานในภาคเกษตร และเป็นกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ ที่มีลักษณะงานที่ต้องอาศัยความอดทนสูงต่อชั่วโมงการทำงานและต้องตรากตรำ ใช้แรงงานเป็นเวลายาวนานต่อเนื่อง เช่น กรรมกรแบกหาม ลูกเรือประมง คนงานรับจ้างกรีดยาง ฯลฯ คนงานต่างด้าวดังกล่าวนั้นนอกจากจะมีการกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนที่เป็นแนวติดต่อระหว่างประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยเราแล้ว ยังมีการอพยพ และกระจายตัวไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งแรงงานเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงงานราคาถูก และไม่ค่อยมีบทบาทในการต่อรองกับนายจ้าง จึงทำให้นายจ้างพึงพอใจ และง่ายแก่การปกครอง

การฝึกอาชีพกรีดยางพารา ให้แก่กลุ่มผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้าง โดยมุ่งหวังให้กลุ่มแรงงานเหล่านี้เข้ามาทดแทนแรงงานต่างด้าว ที่ประเทศไทยมีนโยบายจะผลักดันให้กลับสู่ประเทศของตน จึงยังคงเป็นความหวัง ที่ยังหาคำตอบที่แน่นอนไม่ได้ เนื่องจากข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่ผ่านมาจะพบอยู่เสมอว่า แม้ทางการไทยจะมีเจตนารมย์ที่แน่วแน่ในการผลักดันแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ให้ออกจากประเทศไทย เพื่อที่จะเก็บตำแหน่งงานว่างไว้ให้แก่กลุ่มคนงานไทย แต่ก็พบอยู่เสมอว่ากลุ่มคนงานไทยไร้ฝีมือ ที่แม้ว่าจะว่างงาน หรือถูกให้ออกจากงานก็ยังคงเป็นกลุ่มที่เลือกงานอยู่ และไม่พร้อมที่จะเข้ามาทำงานที่ต้องตรากตรำและอาศัยความอดทนสูง เช่นงานที่กลุ่ม

แรงงานต่างด้าวได้ทำอยู่ จึงเป็นเหตุให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะยังคงเป็นแรงงานที่มีความจำเป็น และอยู่ในความต้องการ จึงทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดให้มีการผ่อนผันให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้อยู่เป็นระยะเสมอมา

2. ความยากในการได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพกริต ยางพารา

การที่โครงการได้ตั้งเป้าหมายผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพกริตยางไว้สูงถึง 32,000 คน อาจประสบปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ประชาชนวัยแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนไม่น้อยที่อพยพออกจากภูมิลำเนาเข้าไปประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ประกอบกับอาชีพกริต ยางพาราเป็นงานที่หนัก และจำเป็นต้องอาศัยความอดทนอย่างสูงในการทำงาน ทั้งนี้ยังไม่ได้ พิจารณารวมไปในเรื่องของค่าตอบแทนที่คนงานกริตยางจะได้รับ รวมทั้งระบบการติดตามควบคุม ดูแลการจ่ายค่าจ้างแก่คนงานให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน

ประเด็นที่น่าจะได้มีการพิจารณาควบคู่ไปกับการฝึกอาชีพกริตยางพาราก็คือ การ เร่งรัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการ ฝึกอาชีพกริตยาง ซึ่งจะเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการแก้ไขปัญหาวิกฤตด้านแรงงานของภาครัฐ โดย จะทำให้ผู้ที่ว่างงานอยู่เดิมและรายใหม่ ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ทักษะด้านการกริตยาง ซึ่งจะส่ง ผลทำให้แรงงานเหล่านี้จะสามารถมีงานทำในท้องถิ่นของตนเองภายหลังจากที่สำเร็จการฝึกอบรม ไปแล้ว

อนึ่ง ถ้าพิจารณาผลกระทบในภาพรวมของโครงการฝึกอาชีพกริตยางพารา ซึ่งนอก จากจะส่งผลทางตรงในเรื่องของการช่วยบรรเทาปัญหาการว่างงานแล้ว โครงการดังกล่าวยังได้ส่ง ผลกระทบทางอ้อมในการช่วยพัฒนาประสิทธิภาพกริตยาง และการทำนุบำรุงดูแลรักษาคุณภาพ ของต้นยางพาราให้มีอายุยืนยาวขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือจะช่วยยืดระยะเวลาและคุณภาพของการให้ น้ำยางดิบของต้นยางพาราออกไปจากระยะเวลาเดิม คือ 10 ปี เป็น 20 ปีได้ อีกด้วย

3. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือแรงงานที่ว่าง งานหรือถูกเลิกที่เดินทางกลับภูมิลำเนา และประสงค์จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร ให้ได้ทำงาน มีอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน เป็นการนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาดำเนินการ ทดลองและขยายผล โดยส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบยั่งยืนสามารถเลี้ยงตนเองและ

ครอบครัวได้ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่นี้มีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบในแผนปฏิบัติการระยะยาว ซึ่งจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม จำนวนปีละประมาณ 8,000 แห่ง และคาดว่าจะช่วยเหลือผู้ที่ว่างงานและถูกเลิกจ้างได้ประมาณ ปีละ 30,000 คน โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้ดำเนินกิจกรรม โครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง

โครงการรวมน้ำ + ใจ ถวายในหลวง

โครงการรวมน้ำ + ใจถวายในหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกเลิกจ้างในการประกอบอาชีพการเกษตร เป็นการเร่งด่วน ดังนี้

(1) เพื่อจัดอาชีพรองรับผู้ถูกเลิกจ้างและอพยพกลับถิ่นได้มีงานทำ มีรายได้ที่มั่นคง ขาดเซຍจากการขาดรายได้เนื่องจากถูกเลิกจ้าง สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระของครอบครัว อีกทั้งยังสามารถช่วยเหลือจนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

(2) เพื่อประสานความร่วมมือกับ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และมูลนิธิวิเทศพัฒนา ในการขุดสระน้ำในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง จำนวน 13 นิคม เพื่อใช้ในการดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนโดยเร็วที่สุด

(3) เพื่อส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรผสมผสานในพื้นที่รอบสระน้ำ และในพื้นที่เกษตรน้ำฝนที่ไม่สามารถขุดสระน้ำได้ เพื่อให้กลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างสามารถมีรายได้เบื้องต้น พอเพียงแก่การยังชีพในชนบท (Self Sufficiency)

(4) เพื่อป้องกันไม่ให้ครอบครัวขยาย ซึ่งมีแรงงานเกษตรเหลือ อพยพเข้าไปหางานทำในเมืองอีก โดยระบบเกษตรผสมผสานจะทำให้เกิดการกระจายแรงงานเกษตร ที่ทำให้มีงานทำ และมีรายได้อย่างสม่ำเสมอตลอดปีอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

(5) เพื่อทำให้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นโครงการนำร่อง ที่สามารถขยายผลในการช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกเลิกจ้างได้อย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้จะดำเนินการในพื้นที่นิคมสร้างตนเองจำนวน 13 นิคม ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแรงงานที่ถูกเลิกจ้างจำนวน 4,140 คน มีงบประมาณดำเนินการจำนวน 12.42 ล้านบาท

การดำเนินงานจะคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความพร้อมและสมัครใจและมีพื้นที่ทำกิน จำนวน 5 ไร่ มีแหล่งน้ำพอเพียงแก่การเพาะปลูก โดยได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริ ด้วยการแบ่งสัดส่วนของที่ดินออกเป็น 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งประกอบด้วยสระกักเก็บน้ำ : นาข้าว : พืชไร่-พืชสวน : ที่อยู่อาศัย โดยส่วนแรกจะเป็นพื้นที่ส่วนรวมเพื่อการขุดสระ เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์บน

บ่อปลา ส่วนที่สองปลูกพืชไม้ผล (พืชเศรษฐกิจ) ส่วนที่สามปลูกพืชผักสวนครัว ส่วนที่สี่จัดเป็นที่อยู่อาศัย ในรูปของกิจกรรมฟาร์มโมเดล ดังตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย ดังนี้

1. สวนผลไม้ในพื้นที่ 3 ไร่ ปลูกส้มโอสลับกับการปลูกพริก โดยเป็นสวนยกร่อง มีร่องน้ำสำหรับนำน้ำจากสระ เพื่อให้ความชื้นแก่สวนผลไม้ สำหรับพริก เป็นพืชล้มลุก สามารถปลูกพืชล้มลุกอื่นๆหมุนเวียนได้ตลอดปี ตามความต้องการของตลาดในท้องถิ่น ส่วนส้มโอบนเป็นพืชหลักที่ต้องรอผลผลิตหลายปี

2. สวนผัก ในพื้นที่ 1.5 ไร่ ปลูกถั่วฝักยาวยกร่อง ทำค้ำ สลับการปลูกหอมแดงหรือหอมแบ่ง พืชผักสามารถปลูกพืชชนิดอื่นสลับเปลี่ยนหมุนเวียนได้หลากหลายชนิดตลอดปี โดยปลูกตามความต้องการของตลาด หรือมีพ่อค้ามาสั่งซื้อไว้ล่วงหน้า

3. บ่อปลา มีกิจกรรมร่วมในลักษณะเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ บ่อขนาด 20*40 ม. เลี้ยงปลาเบญจพรรณ (ปลานิล ปลาดุก ปลาเทโพ ปลาช่อน ปลาสร้อย ปลาหมอสี และปลาสวาย) จำนวน 3500 ตัว เป็นปลาที่หากินในระดับความลึกต่างๆกัน บนคันบ่อเลี้ยงเปิดเทศ 200 ตัว มูลเปิดเป็นอาหารปลา ขอบบ่อ ปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด เป็นอาหารปลาและอาหารในครัวเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของปลา และช่วยลดการระเหยของน้ำในบ่อ รอบคันบ่อ ปลูกหญ้าแฝก (ตามแบบโครงการมูลนิธิชัยพัฒนา) รากหญ้าแฝกช่วยยึดคันบ่อ ไม้ให้ฝนชะล้างดินลงไปบ่อทำให้บ่อตื้นเขินเร็ว

4. ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็วรอบพื้นที่ ได้แก่กระถินเทพา กระถินณรงค์ สะเดา เป็นต้น หรือปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง มะขาม เป็นต้น ไม้ยืนต้น ช่วยยึดหน้าดินจากกระแสน้ำหลาก ลดกระแสน้ำแรง ทำให้เกิดความชุ่มชื้น รักษาความชุ่มชื้น และช่วยลดอัตราการระเหยของโรคแมลงได้

5. การทำปุ๋ยหมัก หาเศษพืชมากองทำปุ๋ยหมักตามคำแนะนำวิธีการทำปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ในการบำรุงดิน และลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี

จุดเด่นของโครงการ

1. แนวคิดของโครงการที่เน้นเรื่องการยังชีพแบบพออยู่พอกิน (Self Sufficiency)

แนวความคิดที่เน้นการยังชีพแบบพออยู่พอกิน (Self Sufficiency) ที่เป็นแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญของภาคการเกษตร ซึ่งเป็นรากฐานอาชีพหลักและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวไทย โดยเฉพาะประชาชนในชนบท ซึ่งการหัน

กลับมาพัฒนาอาชีพในภาคการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและความถนัดของประชาชนชาวไทย สำหรับการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้

แนวความคิดในเรื่องการยังชีพแบบพออยู่พอกิน (Self-Sufficiency) นี้ จัดว่าเป็นแนวคิดร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้ได้ในทุกสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจเช่นที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมไทยเราในขณะนี้ การที่สังคมไทยต้องประสบกับสภาวะวิกฤตส่วนหนึ่ง ก็สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น มีการใช้จ่ายเงินตราเพื่อแลกกับความต้องการทางด้านวัตถุอย่างไร้ขอบเขต ขณะเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ ก็ได้มีส่วนเป็นตัวช่วยเร่งให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตเร็ว แต่ขาดการควบคุมทิศทาง และการจัดการที่ดีจึงเป็นเหตุที่นำไปสู่ความล่มสลายของสถาบันการเงินภาคธุรกิจ และธุรกิจภาคเอกชนต่างๆจำนวนมาก ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาแรงงานอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้

2. ส่งเสริมหลักการในเรื่องของการพึ่งตนเอง (Self - Reliance)

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่มีการดำเนินการในรูปของเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่นคมสร้างตนเองทั่วประเทศนั้น นับว่าเป็นการดำเนินการที่ยึดหลักของการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) ในชุมชนของตนเอง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า มีการแบ่งส่วนของที่ดินทำกินออกมาใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร ได้แก่ การปลูกข้าวเพื่อใช้สำหรับการบริโภคเป็นหลักการปลูกพืชสวนและพืชไร่สำหรับการบริโภค หรือการนำไปจำหน่าย เมื่อมีเหลือจากการบริโภค การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูก รวมทั้งการมีที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน การดำเนินการเกษตรผสมผสานนี้จะสามารถลดการใช้จ่ายลงหรือลดการพึ่งพิงระบบเงินตราลงได้ ขณะเดียวกันก็จะช่วยเสริมสร้างรายได้ เนื่องจากประชาชนจะมีอาหารสำหรับการบริโภค สำหรับส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับระบบเงินตราได้

อย่างไรก็ตามอาชีพด้านการเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักของชุมชนชาวไทยนับตั้งแต่อดีต เนื่องจากทรัพยากร และปัจจัยด้านการผลิตต่างๆ ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ ภูมิอากาศ ฯลฯ มีความพร้อมพอเพียงสำหรับการเพาะปลูก แม้ว่าความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการผลิตในปัจจุบันจะกลับกลายมาเน้นหนักทางด้านอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้นก็ตาม แต่ก็ไม่ควรที่จะละเลยภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกษตรพื้นฐานเพื่อการบริโภค และการยังชีพของประชาชนในชุมชน

3. ส่งเสริมความมั่นคงให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชน

(Families, Communities Strengthening)

การดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ จัดว่าเป็นโครงการเกษตรขนาดเล็กในชุมชน ที่ส่งเสริมการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์สำหรับใช้บริโภคเป็นหลัก เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวได้เกิดการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน และเป็นระบบเกษตรที่ก่อให้เกิดทั้งผลผลิต และรายได้ทั้งในสั้นและระยะยาว อย่างเกื้อกูลและต่อเนื่อง โดยจะเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้า มีความรักความอบอุ่นในระบบครอบครัว สร้างความมั่นคงเข้มแข็ง และความเป็นปึกแผ่นให้แก่สถาบันครอบครัว และชุมชน อีกทั้งยังสามารถช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการช่วยลดปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในเขตเมืองได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนในเรื่องของการทำงานร่วมกัน การเชื่อเพื่อเชื่อแม่และการแบ่งปันซึ่งกัน

กระบวนการดำเนินงานภายใต้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ นอกจากจะเป็นการเกษตรที่เน้นในเรื่องของความพออยู่ พอกิน แล้วยังเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาตัว “คน” ให้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกัน รู้จักและเห็นถึงคุณค่าความประหยัด อดออม พัฒนาทักษะบนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

แนวคิดการดำเนินงานที่ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation) ในทุกขั้นตอนนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดผลดีในแง่ของความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันภายในชุมชน แล้วยังเป็นการช่วยจรรโลงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมภายในชุมชน ในเรื่องของการช่วยเหลือเกื้อกูลเชื่อเพื่อเชื่อแม่ และการแบ่งปันซึ่งกันและกันภายในชุมชน อันจะเป็นการช่วยลดการพึ่งพาจากภายนอก และนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนในระยะต่อไป (Sustainable Development)

5. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (Natural & Environment Conservation)

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ประกอบไปด้วย โครงการเกษตรผสมผสาน และโครงการน้ำ+ ใจ ถวายในหลวง เป็นการส่งเสริมภาคเกษตรบนพื้นฐานศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ที่เน้นความครบวงจรตั้งแต่การผลิตเพื่อความพออยู่ พอกิน และนำส่วนที่เหลือออกจำหน่ายหมุนเวียนภายในชุมชน ทั้งนี้ในวงจรของการผลิตจะส่งเสริมการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง

แวดล้อม และปลูกพืชเชิงอนุรักษ์ ควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ใช้วัสดุธรรมชาติในการทำปุ๋ยหมัก เพื่อนำมาใช้ในแปลงแทนการใช้ปุ๋ยเคมี การปลูกต้นสะเดาและกระถินณรงค์ เพื่อป้องกันแมลงและศัตรูพืช แทนการใช้ยาปราบศัตรูพืช รวมถึงการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างของหน้าดิน เป็นต้น

ข้อสังเกตการดำเนินงาน

(1) กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ นี้จำเป็นต้องมีที่ดินทำกินของตนเอง อย่างน้อยที่สุดประมาณ 5 ไร่ ซึ่งนับเป็นเงื่อนไขที่อาจจะเป็นการกีดกันกลุ่มเกษตรกร หรือ กลุ่มผู้ว่างงานอื่นๆ ที่แม้ว่าจะมีความสนใจ และประสงค์จะเข้าร่วมโครงการอย่างจริงจัง แต่ทว่าไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง จึงอาจเป็นเหตุให้กลุ่มผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนอย่างแท้จริง และกลุ่มผู้ว่างงานบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมในโครงการนี้ได้

(2) การเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรและกลุ่มผู้ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างนั้น อาจเป็นการเข้าร่วมโครงการโดยถูก “กระแส” ชักนำเข้ามา ทั้งที่ความถนัด และความสนใจในงานภาคเกษตรของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอาจมีอยู่ไม่มากนัก ประกอบกับอาชีพในภาคเกษตรเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องอาศัยความอดทนความขยันบากบั่น ควบคู่ไปกับความประหยัดและอดออม จึงจะนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการได้ ดังนั้นหากการเข้าร่วมโครงการไม่ได้เกิดขึ้นจากความตระหนัก (Awarencss) และความสนใจอย่างจริงจังแล้ว ความยั่งยืนและความสำเร็จของโครงการก็อาจจะเกิดขึ้นได้ไม่ยั่งยืน

(3) กลุ่มผู้ว่างงาน หรือผู้ถูกเลิกจ้าง ที่เป็นกลุ่มผู้ที่เคยทำงานอยู่ในสำนักงาน หรือภาคธุรกิจมาก่อน หรือที่เรียกกันว่า กลุ่ม White Collar จำนวนหนึ่งที่ยังพอมีที่ดินของตนเองอยู่ หรือเป็นที่ดินของบิดามารดา หรือที่ดินที่ตนเองได้รับมาในรูปของมรดก เป็นต้น แม้ว่าคนกลุ่มนี้จะมีความสนใจ และมีความประสงค์จะหันกลับเข้าสู่การประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม แต่เนื่องด้วยช่องว่างของช่วงเวลา และความสามารถในการปรับตัว เมื่อเข้ามาประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ซึ่งจะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กับการประกอบอาชีพในภาคสำนักงาน หรือภาคธุรกิจ ดังที่คนกลุ่มนี้ได้เคยมีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นปัญหาในเรื่องของการปรับตัว ความอดทนและการเรียนรู้ระบบงานในภาคการเกษตรก็อาจจะกลายเป็นจุดอ่อน ที่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้อาจจะมีความอดทนไม่มากพอ และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการละทิ้งงานภาคเกษตรขึ้นกลางคันได้

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวตั้งแต่ว่าปี 2539 เป็นต้นมา และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม และประกอบกับสถานการณ์การส่งออกในปี 2540 ตกต่ำลง โดยศาสตราจารย์ นิคม จันทรวิทุร ได้กล่าวไว้ในบทความ วิฤติเศรษฐกิจว่าการส่งออกของไทย ซึ่งเคยเติบโตปีละ 20% ลดลงเหลือ 0% และจากข้อมูลของกระทรวงแรงงาน และ สถิติการสังคม ได้มีการประมาณการว่าในช่วงปี 2540 มีผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ ประมาณ 1.17 ล้านคน และสถานการณ์การว่างงาน และการเลิกจ้างในปี 2541 จะรุนแรงยิ่งขึ้น โดยจะมีผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างจะสูงถึงประมาณ 2 ล้านคน ในขณะที่แผนบรรเทาปัญหาการว่างงานคาดการณ์ว่าสามารถสร้างงานได้ประมาณ 1 ล้านคน

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคม ที่ทำให้เกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและนำไปสู่ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ความมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สิน เป็นต้น หากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาอื่นๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง หรือหันเหที่ แล้วปัญหาทางสังคมจะยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐบาลมีหน้าที่โดยตรงในการแก้ไข และบรรเทาปัญหาการว่างงานของประชาชน ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นหน้าที่รัฐจะต้องดูแลและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และส่งเสริมการมีงานทำ ดังนั้นจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ซึ่งเป็นเสมือนแผนปฏิบัติการระดับชาติที่ได้กำหนดให้ส่วนราชการระดับ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตลอดจนบุคคลากร องค์กรธุรกิจ และภาคเอกชนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมมือ และประสานการดำเนินงานในแต่ละมาตรการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในเรื่องของการช่วยแก้ไขและบรรเทาปัญหาการว่างงาน ที่เป็นผลพวงทางตรงอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศในขณะนี้

ในที่นี้จะขอกล่าวเป็นภาพรวมโดยสรุป ของมาตรการต่างๆ ในแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ที่กรมประชาสงเคราะห์ได้เข้าไปมีบทบาทร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย

1. มาตรการประหยัด หรือไทยช่วยไทย ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่

- 1.1 โครงการช่วยกันเมื่อยามยาก
- 1.2 โครงการให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ
- 1.3 โครงการสนับสนุนเงินทุนรวมกลุ่มรายได้/อาชีพ

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมภายใต้มาตรการประหยัด หรือไทยช่วยไทย ในส่วนของกรมประชาสงเคราะห์รับผิดชอบนั้น จะมีประเด็นหลัก 2 ลักษณะคือ เป็นกิจกรรมที่รัฐให้การสนับสนุนโดยตรง ด้วยการให้ทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ประชาชนผู้ประสบความเดือดร้อน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมโครงการในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง โดยมุ่งหวังให้เกิด อาชีพ และรายได้ แก่ประชาชน ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว สำหรับประเด็นที่สอง เป็นลักษณะของการให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีรัฐเป็นผู้กระตุ้น และประสานงาน เป็นลักษณะการทำงานในวงกว้างที่ต้องการลดระดับความรุนแรงของปัญหาการดำรงชีพ อันได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ และมุ่งสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ได้ช่วยทั้งผู้ประสบความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ และครอบครัวให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในชนกลางและภูมิภาค รวมทั้งสามารถได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ตามภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์

แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้กิจกรรมภายใต้มาตรการประหยัด หรือไทยช่วยไทย สามารถตอบสนองนโยบายการบรรเทาปัญหาการว่างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้มีข้อเสนอแนะบางประการดังนี้

1) ในการสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ ควรเน้นการดำเนินงาน ดังนี้

- ให้มีการประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อการยังชีพ (หากมีผลผลิตเหลือจึงจำหน่าย) ให้มากยิ่งขึ้น เป็นการลดการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจภายนอกและเป็นแนวการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง และอาชีพการเกษตรถือเป็นอาชีพหลักพื้นฐานของประเทศไทยที่ได้เปรียบกว่าประเทศอื่นในโลก นอกจากนี้ในการประกอบอาชีพอื่นควรเน้นอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการควรให้ข้อมูลให้คำแนะนำเสนอทางเลือก ให้แก่ผู้ประกอบอาชีพ
- ในกระบวนการปฏิบัติงานด้านให้บริการเงินทุน ควรให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มาขอกู้ยืมเงินว่า ในการเลือกประกอบอาชีพภายในวงเงินทุน 10,000 บาท ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยเช่นปัจจุบัน ควรส่งเสริมให้ลงทุนในกิจการขนาดเล็ก และขยายกิจการตามความจำเป็นต่อไป
- ปรับปรุงขั้นตอนการพิจารณาให้กู้ยืมเงิน โดยลดขั้นตอนในระบบที่ไม่จำเป็นลง เพื่อสามารถอนุมัติวงเงินทุนได้ทันต่อสภาพปัญหา และความต้องการของผู้กู้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

- ในระยะต่อไป เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กรมประชาสงเคราะห์น่าจะพิจารณาขยายวงเงินกู้ให้สอดคล้องกับสภาพค่าครองชีพ

2) สำหรับการรวมกลุ่มสร้างรายได้นั้น เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพว่า กลุ่มก่อให้เกิดพลังการต่อรอง พลังร่วมกันคิด และพลังแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยจะส่งผลให้สมาชิกกลุ่ม เชื้อเพื่อซึ่งกันและกันและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ กิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นการพัฒนาไปพร้อมๆกับการสงเคราะห์ มิใช่การนำคนมารวมกันเพื่อรับทุนประกอบอาชีพเท่านั้น

3) การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ให้ผู้ประกอบการร้านอาหาร เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องได้นั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่องภายในจังหวัดหรือพื้นที่นั้น ทั้งในรูปการเทศกาลอาหารราคาถูกในวันพิเศษต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นทั้งผู้ขายและผู้ซื้อให้ตื่นตัวเสมอ

2. มาตรการจ้างงานในชนบท ประกอบด้วยกิจกรรมภายใต้ 3 โครงการ ได้แก่

2.1 โครงการจ้างงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน

2.2 การฝึกอาชีพสตรีตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท

2.3 โครงการฝึกอาชีพกริดยางพารา

กล่าวในภาพรวมโดยสรุป จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการจ้างงานโครงการกิจกรรมการจ้างงานภายใต้โครงการ ทั้ง 3 โครงการ ภายใต้มาตรการจ้างงานในชนบทมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริม และสร้างโอกาสด้านการมีงานทำให้แก่ประชาชนในชนบท ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างนี้ จะสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้

กล่าวคือ สามารถสร้างงานเฉพาะหน้าให้กับประชาชนในชนบท ในสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ เพื่อว่าอย่างน้อยที่สุด ประชาชนกลุ่มดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินค่าจ้าง เพื่อใช้สำหรับการประทังชีวิต และจนเจือสมาชิกในครอบครัวต่อไปได้ นอกจากนี้แนวคิดในเรื่องของการขยายโอกาสด้วยการส่งเสริมให้มีการฝึกอาชีพตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท และโครงการฝึกอาชีพกริดยางพารา นั้น น่าจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่อง ในระยะต่อไปได้ เนื่องจากการจะเป็นการสร้างเสริมความรู้ ทักษะความชำนาญทางด้านอาชีพให้แก่ประชาชนกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้าง และได้เดินทางกลับภูมิลำเนา รวมทั้งเกษตรกรที่ยากจนในชนบท เพื่อให้มีความรู้ และวิชาชีพติดตัวสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ต่อไปในวันข้างหน้าได้ ซึ่งเป็นกิจกรรมการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิด และทิศทางการพัฒนาศักยภาพของ “คน” ภายใต้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงมีข้อเสนอแนะบางประการ ดังนี้

1) การดำเนินกิจกรรมการจ้างงาน ภายใต้โครงการต่างๆนี้ มีประเด็นที่เป็นข้อสังเกตในเรื่องของความยั่งยืน ความต่อเนื่องของโครงการ เนื่องจากมาตรการดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นอย่างเร่งด่วนโดยภาครัฐ เพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายการแก้ไขปัญหา ผลกระทบจากวิกฤตเรื่องแรงงาน ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีเงินตอบแทนในรูปของค่าจ้าง หรือเบี้ยเลี้ยงนั้น อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการว่างงานได้ในระยะยาว เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณแผ่นดินของภาครัฐ จะเป็นปัจจัยกำหนดการสิ้นสุดของกิจกรรม (เงินเป็นตัวกำหนดงาน) ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการจ้างงานใดๆก็ตามมีภาครัฐเป็นผู้นำไปให้แก่ประชาชน ในแต่ละพื้นที่ โดยมีงบประมาณแผ่นดินเป็นค่าตอบแทน เมื่องบประมาณหมดลง กิจกรรมการจ้างงานต่างๆก็จะยุติตามไปด้วย

2) ในการดำเนินกิจกรรมการจ้างงานใดๆในชนบท จึงควรที่จะส่งเสริม บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือองค์กรประชาชนให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดตั้งแต่ก่อนการเริ่มดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนเหล่านี้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) และเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการตั้งแต่แรกเริ่ม

3) ความมุ่งหวังของมาตรการการจ้างงาน เพื่อที่จะให้แรงงานไทยเข้าไปทดแทนแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะในกลุ่มที่ได้ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เช่น พม่า ลาว กัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่ของงานที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ทำอยู่ จะเป็นงานประเภทใช้แรงงานกรรมกรไร้ฝีมือ ซึ่งต้องอาศัยความมีน้ำอดน้ำทนสูงในการทำงาน ประกอบกับมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานติดต่อกัน เช่น งานออกเรือประมงหาปลา งานแพปลา งานกรีดยางพารา กรรมกรแบกหาม เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้อาจได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ โดยที่ไม่มีการต่อรองใดๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่นายจ้างพึงพอใจ และประกอบกับการที่จะหากกลุ่มคนงานไทยเพื่อให้มาประกอบอาชีพต่างๆ ทดแทนแรงงานต่างด้าวนั้นก็ไม่ใช่เรื่องที่จะกระทำได้ง่ายนัก เนื่องจากกลุ่มแรงงานไทยส่วนใหญ่ยังเลือกงานอยู่ และไม่พร้อมที่จะอดทนทำงานหนัก เช่น งาน กรีดยาง งานออกเรือประมง ฯลฯ จึงอาจทำให้มาตรการจ้างงานไม่สามารถเชื่อมต่อกับมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวได้มากนัก

3. **โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่** เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมโครงการรวมน้ำ+ใจ ถวายในหลวง

การที่กระแสพระราชดำริขององค์พระประมุขของประเทศไทย ได้ทรงเล็งเห็นถึงประโยชน์ และความสำคัญของภาคการเกษตร ที่เน้นการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์แบบพออยู่พอกิน (Self Sufficiency) นั้นได้เป็นทางออกที่เหมาะสมสำหรับคนไทยในยุคที่ค่าเงินบาทตกต่ำ เช่นปัจจุบัน โดยได้มีคำกล่าวที่เรียกขานว่ากันจนคุ้นเคยว่า ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง (Self Sufficiency Economy) ซึ่งได้กำลังเป็นกระแสของสังคมอยู่ในปัจจุบัน จึงมีข้อเสนอแนะบางประการ ดังนี้

1) การดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ นับว่ามีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ของประเทศ ที่ยึดอาชีพภาคการเกษตรเป็นอาชีพหลักในการทำมาหากิน และเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากเป็นพื้นฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนชาวไทย จะมีศักยภาพสูงในภาคการเกษตรอยู่เป็นต้นทุนเดิมอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีทรัพยากรที่สำคัญ และปัจจัยการผลิตที่อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แหล่งน้ำพันธุ์พืชไม้ผล ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้พื้นบ้านในการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาภาคการเกษตรได้มุ่งเน้นการปลูกพืชชนิดเดียว หรือพืชเศรษฐกิจที่หวังทำกำไรจากการส่งออกแต่เพียงอย่างเดียว โดยได้ละเลยการเพาะปลูกเพื่อการพออยู่พอกิน หรือเพาะปลูกเพื่อการบริโภค

2) การดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการเน้นการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อการพออยู่ พอกิน โดยส่วนที่เหลือก็จะถูกนำออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน จึงจำเป็นต้องอาศัย องค์ความรู้ในการปฏิบัติ และการชี้แนะที่ถูกต้องในเรื่องการจัดทำแปลงสาธิตการเกษตรผสมผสาน และการเกษตรเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะหน่วยงานภาคเกษตรในระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น ที่จะทำหน้าที่ให้คำ แนะนำ ปรึกษา หรือคอยเป็นที่เลี้ยงชี้แนะให้แก่กลุ่มชาวบ้าน

3) ผลกระทบในด้านนามธรรม ของการดำเนินโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” อีกประเด็นหนึ่งก็คือ การสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว และระดับชุมชน (Harmony) กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างพร้อมหน้า ก่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว โดยไม่ต้องอพยพไปหางานทำในที่อื่น ทำให้เกิดความรักความผูกพัน และความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของครอบครัว ซึ่งการมีครอบครัวที่มั่นคง เข้มแข็ง ย่อมจะนำไปสู่การมีชุมชนที่มั่นคงเข้มแข็ง

4) การดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ จะก่อให้เกิดบรรยากาศการช่วยเหลือ เกื้อกูล การแบ่งปัน และความเชื่อเพื่อแผ้วแผ่ระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งจากสภาพ ของข้อเท็จจริง วัฒนธรรมชุมชนเหล่านี้กำลังจะหายไปจากสังคมไทยในปัจจุบัน และกำลังจะถูก แทนที่ด้วยวิถีสังคมเมือง ที่มีความเป็นปัจเจกสูง ดังนั้นการนำแนวคิดของโครงการเกษตรทฤษฎี ใหม่กลับมาคืนสู่ชุมชน ย่อมจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้วิถีชุมชนดั้งเดิมกลับมา

5) นอกจากนี้การเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ ยังจะก่อให้เกิดผลดีระยะยาว ในเรื่องของการพัฒนาแบบยั่งยืน เนื่องจากประชาชนจะมีทรัพยากรในครัวเรือนของตนเองสำหรับการบริโภค และ ใช้สอยได้ตลอดทั้งปี ทำให้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงระบบเงินตรา หรือพึ่งพิงน้อยลง อีกทั้งระบบเกษตร ทฤษฎีใหม่นี้ก็ไม่ได้พึ่งพิงระบบตลาดที่จะมีความผันแปรไปตามกระแสของเศรษฐกิจ และธุรกิจ ระหว่างประเทศอยู่ตลอดเวลา จึงนับได้ว่าเกษตรทฤษฎีใหม่นี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน ให้แก่ประชาชนได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

ระดับมหภาค

(1) ควรมีการกำหนดทิศทางของนโยบายทั้งระยะสั้น ระยะปานกลางและ ระยะยาว ทั้งในเรื่องการเงินการคลัง การบริหารกองทุนของภาครัฐต่างๆ การปฏิรูประบบราชการ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ให้เชื่อต่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจทั้งในสถานการณ์ปัจจุบัน และอนาคต

(2) ควรกำหนดทิศทางนโยบาย การบริหารประเทศให้เป็นแบบบูรณาการ (Integrate) และสอดคล้องกันเป็นระบบครบวงจร ทั้งนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานอุตสาหกรรม การศึกษา การเกษตร ฯลฯ โดยเฉพาะนโยบายด้านการศึกษาจะต้องเน้นเรื่องคุณภาพ และ พัฒนาทักษะทั้งทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่

(3) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ภาครัฐกิจ ภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนองค์กรอาสาสมัครต่างๆ และนักวิชาการ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขและฟื้นฟูปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(4) ส่งเสริม และสนับสนุนทางเลือกของการมีงานทำในภาคการเกษตร หรือ ภาคเกษตรอุตสาหกรรม ให้เป็นกระแสหลักของการพัฒนาประเทศในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศไทยยังมีศักยภาพ ภาคการเกษตรสูง ทั้งในเรื่องของปัจจัยการผลิต ที่ดิน แหล่งน้ำ พันธุ์พืชและไม้ผล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิอากาศ และภูมิประเทศ

(5) ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นการสร้างงาน และการกระจายรายได้ ไปสู่ชนบท บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนให้มากยิ่งขึ้น

(6) จัดทำฐานข้อมูล และดัชนีชี้วัดทิศทางการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลในแต่ละกระทรวง ทบวง กรม และภาคธุรกิจเอกชนต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานทุกระยะ อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

(7) ส่งเสริมการประสานความร่วมมือกัน ระหว่างภาคธุรกิจต่าง ๆ ในการ ขยายโอกาสการมีงานทำ โดยให้กลุ่มที่มีทักษะด้านฝีมือต่ำ ได้มีโอกาสในการมีงานทำมากขึ้น

(8) ส่งเสริมให้มีมาตรการการคุ้มครองแรงงานที่จริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจน การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เช่นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติ สวัสดิการสังคม ที่เอื้อประโยชน์ต่อการให้ความคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มแรงงานที่อยู่ใน อกระบบประกันสังคม เป็นต้น

ระดับจุลภาค

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้กลไกการปฏิบัติงาน ของแต่ละหน่วยงานตาม แผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ได้แก่คณะกรรมการนโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงาน ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ สามารถทำหน้าที่ในการติดตามประเมินความก้าวหน้า และปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละมาตรการเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการ ปรับแผนและทิศทางการดำเนินการในระยะต่อไป

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรอาสาสมัครในพื้นที่ องค์กรชุมชน ตลอดจนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) ให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนในกิจกรรมการดำเนินงานการตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

(3) ส่งเสริมแนวคิดในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงเข้มแข็ง ให้แก่สถาบันครอบครัว และชุมชน บนพื้นฐานของวิถีชีวิตชนบท ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการพึ่งตนเอง เพื่อเป็นการลดการพึ่งพิงหน่วยงานภายนอก

(4) ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการประหยัด อดออม ลดการ พึ่งพิงให้แก่ประชาชน ทั้งในระดับวงกว้างและสอดแทรกในกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการบรรเทา ปัญหาการว่างงาน เช่นกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างรายได้ กิจกรรมตามโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาการจ้างงานทำ ในภาคการเกษตร โดยพิจารณาถึงศักยภาพ และความเหมาะสม ของสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากอาชีพภาคการเกษตรเป็นอาชีพหลักดั้งเดิมของประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท

(6) ส่งเสริมแรงจูงใจให้แก่ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และขนาดกลาง รวมทั้งการประกอบอาชีพส่วนตัว เพื่อให้เป็นเครื่องมือทางสังคมและเศรษฐกิจในการสร้างงาน และสร้างรายได้ในพื้นที่ด้อยพัฒนา อาทิ มาตรการลดหย่อนทางด้านภาษีอากร เป็นต้น

(7) ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐ และเอกชน ในการพัฒนาทักษะฝีมือให้แก่แรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือและมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้ว เพื่อให้มีทักษะฝีมือที่ชำนาญมากยิ่งขึ้น

(8) ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัว หรือประกอบธุรกิจขนาดเล็ก โดยให้เงินทุนกู้ยืม หรือแนะนำแหล่งเงินทุน แหล่งข้อมูลข่าวสาร วิชาการเทคโนโลยีใหม่ๆ

(9) ควรจัดให้มีการทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายด้านแรงงาน ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดประชากรเป้าหมาย สำหรับจัดทำแผนปฏิบัติการเฉพาะกลุ่ม

(10) ควรสร้างระบบการติดตามการดำเนินงานโครงการ ของกรมประชาสงเคราะห์ให้เป็นรูปธรรม เพื่อประเมินผลการดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด และนำไปปรับแบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดระบบติดตามผลในแต่ละกิจกรรม ให้เริ่มตั้งแต่ส่วนกลางกรมประชาสงเคราะห์ไปยังหน่วยปฏิบัติ ได้แก่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด สำนักงานประชาสงเคราะห์อำเภอ ชุมชน และผู้ประสบความสำเร็จอื่นว่าได้รับประโยชน์และมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของรัฐบาลเพียงใด

(11) ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานตามแผนบรรเทาปัญหา การว่างงาน อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจ และสร้างโอกาสในการเข้าร่วมรับประโยชน์ของประชาชนจากแผนบรรเทาปัญหาการว่างงาน ตลอดจนเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐบาล

ประเด็นที่เสนอแนะกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

1. ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่แรงงานภาคเกษตรมีศักยภาพสูง สร้างงานได้สูง และในภาวะเศรษฐกิจถดถอยเช่นปัจจุบัน การพึ่งพาระบบอุตสาหกรรม เป็นไปได้ยาก เพราะประเทศไทยมีปัญหาการส่งออก สถานประกอบการขาดสภาพคล่อง ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอ ดังนั้นควรมอบเป็นนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเน้นความสำคัญด้านการดำเนินงาน, กิจกรรมทางด้านเกษตร โดยเฉพาะการเกษตรแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2. การฝึกอาชีพตามภารกิจของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรเน้นแนวทางในการดำเนินงานใน 2 ลักษณะ ดังนี้

- การฝึกอาชีพในระดับล่างที่กรมประชาสงเคราะห์รับผิดชอบ ควรมุ่งเน้นการฝึกอาชีพที่ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม ทั้งด้านการรวมกลุ่มฝึก รวมกลุ่มผลิต และรวมกลุ่มกัวยืมเงินทุน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง
- การฝึกอาชีพระดับพัฒนาฝีมือแรงงานควรมุ่งเน้นที่การยกระดับและพัฒนามาตรฐานพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ เนื่องจากในสถานการณ์เช่นนี้ การพัฒนาธุรกิจภาคอุตสาหกรรมเพื่อเร่งการส่งออก จะไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจไทยได้ ควรมุ่งการฝึกอบรมการพัฒนาฝีมือแรงงานไทยให้มีคุณภาพ โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรถือเป็นบทบาท ร่วมกัน

3. มาตรการการป้องกันปัญหาการว่างงาน โดยการชะลอการถูกเลิกจ้างนั้น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรดำเนินการเร่งด่วน ในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับจำนวนสถานประกอบการ จำนวนผู้ที่คาดว่าจะถูกเลิกจ้าง สภาพปัญหาของสถานประกอบการ ฯลฯ เพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ วางแนวทางแก้ไขทั้งสถานประกอบการ และผู้ที่คาดว่าจะถูกเลิกจ้าง โดยพยายามคงสถานประกอบการให้มีสภาพคล่องทางการเงินยิ่งขึ้น จนสามารถดำเนินการได้

4. บางกิจกรรมของมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน เช่น การจ้างงานในชนบท การฝึกอาชีพ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรเปิดโอกาสและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม (People Participation) ในกิจกรรมที่มากยิ่งขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ การคิดความต้องการที่จะฝึกอาชีพ หรือโครงการในชุมชนเพื่อการสร้างงาน ว่าควรเป็นกิจกรรมอะไรมีรูป

แบบอย่างไร เพื่อชุมชนและประชาชนจะได้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในการดูแลการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาและยั่งยืน จนนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self-Reliance)

5. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารด้านแรงงานให้เป็นองค์กรถาวร เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลตัวเลขและสถานการณ์ทั่วไป เกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน ความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดมาตรการการดำเนินงานแก้ไข และตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ